

RĪGAS PEDAGOĢIJAS UN IZGLĪTĪBAS VADĪBAS AKADEMIJA

Pedagoģijas fakultāte

Zigrīda Krīgere

**ILGDZIEDĀŠANAS FENOMENA VEIDOŠANĀS
PEDAGOĢISKIE LĪDZEKĻI
OPERAS SOLISTA KĀRĻA ZARIŅA
DZĪVES GĀJUMĀ**

Mūzikas pedagoģija

Promocijas darba kopsavilkums

Rīga, 2014

Promocijas darbs izstrādāts Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijā (RPIVA) Pedagoģijas fakultātē laika posmā no 2009.gada līdz 2013.gadam

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Promocijas darbs izstrādāts ar Eiropas sociālā fonda projekta

Nr.2011/0046/1DP/1.1.2.1.2/IIPIA/VIAA/009

„Atbalsts studijām Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas studiju programmā „Pedagoģija”” atbalstu.

Darba struktūra: promocijas darbs – disertācija 2 daļās

Darba zinātniskā vadītāja

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas profesore

Dr.paed. Māra Marnauza

Darba recenzenti:

Daugavpils Universitātes profesore *Dr.paed. Jeļena Davidova*

Rēzeknes Augstskolas Personības socializācijas pētījumu institūta vadošā

pētniece *Dr.paed. Marina Marčēnoka*

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas profesore

Dr.habil.paed. Ausma Špona

Promocijas darba aizstāvēšana notiks

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas

Pedagoģijas promocijas padomes atklātā sēdē

2014.gada 27. novembrī plkst.12.00

Ar promocijas darbu un tā kopsavilkumu var iepazīties

RPIVA bibliotēkā Imantas 7. līnijā 1

RPIVA Pedagoģijas promocijas padomes priekšsēdētāja

RPIVA profesore *Dr.paed. Inese Jurgena*

ISBN 978-9934-503-23-8

©RPIVA, 2014

© Zigrīda Krīgere, 2014

Promocijas darba vispārīgs raksturojums

Zinātnē bieži saskaramies ar ideju par cilvēku kā augstāko vērtību un kā mērķi sabiedrības attīstībā. Radošu cilvēku dzīves gājums un panākumiem bagāts darba mūžs neapšaubāmi ir vispusīgu zinātnes pētījumu vērts. Ņemot vērā ilgo mācīšanās periodu un ierobežotās iespējas piemērot specifiskās profesionālās zināšanas citā darbības nozarē, operdziedātāja profesijas izvēle var kļūt par apgrūtinājumu gan konkrētajam indivīdam, gan arī valsts sociālajiem dienestiem. Tādējādi pētījumi par skatuviskās ilgdziedāšanas nosacījumiem un kvalitatīvu darbspēju saglabāšanu ir būtiski visai sabiedrībai kopumā.

Katrs iespaidīgs novatorisms mākslā saistās ar kādu attiecīgajam laikam neordināru personību, tās spēju unikalitāti vai arī pārsteidz ar personības jaunradi un prasmi ieraudzīt ikdienišķo citā, līdz šim neierastā veidā. Pētījumu rezultātā par šīm unikālajām īpašībām iespējams gūt zinātnisku pamatojumu, kas var tikt iekļauts vokālās pedagoģijas teorijās un metodikās, kā arī var tikt izmantots topošo dziedātāju izglītībā. Īpaši nozīmīga ir pieredze, kas gūta personīgajā darbā un pārbaudīta ilgstošā pedagoģiskajā praksē. Skatuviskās ilgdziedāšanas spilgtākais piemērs Latvijas mākslā ir Latvijas Nacionālās operas solists un Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas emeritētais profesors Kārlis Zariņš, kura izcilā skatuviskā darbība aptver gandrīz pussimts gadus (49) ilgu laika posmu. Savā skatuves mūžā mākslinieks ir iedzīvinājis 53 spilgtus operas tēlus, piedalījies vairāk nekā 30 dažādu lielās formas darbu iestudējumos, atskaņojis un arī ierakstījis bagātīgu klāstu kamer-mūzikas darbu, kuru kopējā metrāža pārsniedz 125 stundas. Jāatzīmē, ka lielākā daļa no latviešu komponistu uzrakstītajām solo dziesmām tenora balsij ir bijušas iekļautas K. Zariņa repertuārā.

K. Zariņu pamatoti dēvē par ilgdziedāšanas fenomenu, tāpēc viņa dzīves gājuma pieredzes izpēte ir īpaši nozīmīga un tika izvēlēts promocijas darba temats: „**Ilgdziedāšanas fenomena veidošanās pedagoģiskie līdzekļi operas solista Kārļa Zariņa dzīves gājumā**”.

Pētījuma objekts: Kārļa Zariņa dzīves gājums.

Pētījuma priekšmets: Kārļa Zariņa ilgdziedāšanas fenomēns.

Mērķis: izpētīt Kārļa Zariņa dzīves gājumā ilgdziedāšanas fenomena veidošanās pedagoģiskos līdzekļus un atklāt viņa mākslinieciskās un pedagoģiskās darbības vērtības.

Hipotēze: Kārļa Zariņa ilgdziedāšanas fenomens sekmīgi veidojies visā viņa dzīves gājumā, ja

- ilgdziedāšanas komponenti – iedzimtie dotumi (anatomiski fizioloģiskie) un mērķtiecīga, radoša mākslinieciskā un pedagoģiskā darbība veidojušies līdzsvarā un vienotībā;
- profesionālās darbības mērķis veidojies agrā bērnībā un sasniegts ar vecāku un skolotāju atbalstu;
- profesionālā muzikālā darbība veicinājusi pozitīvas attieksmes kā pedagoģiskas vērtības veidošanos pret cilvēkiem, kultūru, dzīvi.
- profesionālā darbībā izmantotās metodes atbilst veselīgas un kvalitatīvas dziedāšanas principiem.

Uzdevumi

1. Izpētīt ilgdziedāšanas fenomena teorētiskos aspektus.
2. Izzināt mākslinieka balss aparāta anatomisko uzbūvi, fizioloģisko darbību un izvērtēt sociālpedagoģiskās ietekmes faktoros uz ilgdziedāšanu.
3. Analizēt un sistematizēt Kārļa Zariņa ilgdziedāšanas fenomena veidošanās pedagoģiskās vērtības un struktūru dzīves gājuma vadlīnijās.
4. Izpētīt mākslinieka skatuviskos un vokāli tehniskos tēla veidošanas pedagoģiskos principus.

Pētījuma metodes

Teorētiskās:

1. Dialektiskā metode ilgdziedāšanas fenomena pētīšanā, ar kuras palīdzību tiek apzināti pedagoģiskie līdzekļi promocijas darba problēmas vispārmetodoloģiskā un vispārzinātniskā līmenī.
2. Kvalitatīvā analīzes metode pielietota:
 - pedagoģijas, psiholoģijas, medicīnas, mūzikas zinātnes literatūras, vokālās metodikas un līdzšinējo pētījumu materiālu analīzei;
 - vēsturisko avotu – arhīvu materiālu, periodisko izdevumu kontentanalīzei.
3. Modelēšana

Empīriskās:

1. Datu ieguves metodes:
 - daļēji strukturētas intervijas kā dzīves gājuma saturs pedagoģisko līdzekļu izziņas avots;
 - strukturētas intervijas kā dzīves galveno vadlīniju izpētes avots;
 - radošās darbības procesa un rezultātu kontentanalīze;
 - biogrāfiskā metode, dienasgrāmatu analīze;
 - novērošana mākslinieciskās un pedagoģiskās darbības procesā.
2. Datu apstrādes metodes:
 - tekstu atšifrēšana, interpretācija, statistiskā analīze un vizualizēšana.

Pētījuma metodoloģisko un teorētisko pamatu veido:

1. Fenomenoloģiskā pieeja – unikāla cilvēka dzīves stāsta kā kultūrvēsturiskā mantojuma izvērtējuma nepieciešamība tagadnes problēmu izpratnei. E. Huserla izstrādātais fenomenoloģiskais filozofijas virziens, kurš traktē fenomenu par to, kā cilvēks atklāj par sevi to īpašo, kas ir viņa sajūtās, uztvērumos un pieredzē (Huserl, 1962).
2. Humānā darbības pieeja pedagoģijā – personīgi nozīmīga darbība kā attīstības līdzeklis sociālo attiecību un personības attīstības analīzē, balstoties uz cilvēka vajadzībām pēc uzmanības un pozitīvas attieksmes (Vigotskis, 2002), (Леонтьев, 1975, 1994), (Tenorth, Tippelt, 2007), (Gudjons, 2007), (Špona, 2006), (Maslo, 2006), (Koķe, 1999).
3. Eksistenciāla pieeja personībai, galveno uzmanību pievēršot cilvēka eksistences jēgai, viņa attiecībām ar dzīvi, gribas brīvībai. Cilvēka eksistenci raksturo kā pasaulē iemestu uzmetumu, kas sevi atrod apkārtējā pasaulē. (Heidegers, 1927). Žans Pols Sartrs eksistenciālisma kā pasaules uzskata pamatlicējs un viņa nozīmīgā ideja par to, ka cilvēks ir nolemts brīvībai (Sartre, 1943).
4. Holistiskā pieeja – tiek uzsvērta fiziskā un garīgā vienotība, cilvēks kā nedalāms veselums, kurš darbojas apvienojot zināšanas, prasmes un spējas. J. Smuts – indivīds ir saskaņā ar sevi savā virzībā uz mērķi (Smuts, 1973), J. Chapman – uzsver, ka dziedāšanas process iesaista visu cilvēku (t.i. ķermeni, prātu, garu, jūtas un balsi). Uzsver, ka tieši holistiskai dziedāšanai piemīt potenciāls kļūt par izcilu dziedāšanas veidu (Chapman, 2006), viens no pirmajiem latviešu vokālajiem pedagogiem Tālis Matīss, kura paustā doma, ka dziedāšanā jābūt iesaistītam visam

- cilvēkam pilnībā, identificē autoru kā holistiskās pieejas atbalstītāju vokālajā mākslā (Matīss, 1977).
5. Individīda radošās attīstības teorija - Carl Rogers, kas pazīstams galvenokārt ar ideju par „es” koncepciju – personības pamatu, un uz personību centrēto psihoterapiju. Lielu vērību pievērš cilvēka pašvērtējumam un uzskata, ka cilvēks var īstenot savus mērķus, ja viņam ir pozitīva attieksme pret sevi, augsts pašcieņas līmenis un pašapziņa (Rogers, 1959). Cilvēka intelekta radošuma pētījumi (Bereiter; Scardamalia, 1993), (James March, 1999), (Chikzentmihalyi, 1997).
 6. Ilgdziedāšanas teorija – (Miller, 1986), (Bengtson–Opitz, 2008), (MacLaughlin Garbes, 2009), (Linville, 2004), (Sataloff, 1987), (Sundberg, 1989).

Zinātniskā novitāte

Definēts ilgdziedāšanas jēdziens. Teorētiski analizēta un atklāta ilgdziedāšanas fenomena struktūra mākslinieka dzīves gājumā. Pirmo reizi tiek pētīts K. Zariņa vokālais fenomens, tiek atklāti ilgdziedāšanu noteicošie aspekti, to attīstību stimulējošie un kavējošie faktori, kā arī pedagoģiskie līdzekļi ilgdziedāšanas fenomena veidošanās procesā, izveidots Kārļa Zariņa ilgdziedāšanas fenomena veidošanās pedagoģiskais modelis.

Pētījuma praktiskā nozīmība, sagaidāmie rezultāti

Uz promocijas darba bāzes tiek gatavota monogrāfija par Kārļa Zariņa ilgdziedāšanas fenomena veidošanos dzīvē un mākslinieka radošo darbību, kas būs vērtīgs ieguldījums ne tikai Latvijas vokālās mūzikas vēsturē un pedagoģijā, bet arī kalpos kā vērtīgs izziņas avots jaunažiem dziedātājiem, vokālās mākslas studentiem un pedagoģiem. Promocijas darbā iegūtās teorētiskās atziņas tiek izmantotas JVLMA bakalaura studiju programmā Akadēmiskā dziedāšana un maģistra studiju programmā Operdziedāšana/Kamerdziedāšana.

Promocijas darba struktūra

Promocijas darbā ir ievads, divas daļas, nobeigums, izmantotās literatūras saraksts, kuru veido 181 vienība, citi avoti - 8 daļēji strukturētas intervijas, K. Zariņa radošās darbības dienasgrāmatas un A. Antoņenko tikšanās ar JVLMA vokālās katedras studentiem audio ieraksts. Promocijas darbam ir 10 pielikumi. Pētījuma analīzes dati atspoguļoti 9 attēlos un 3 tabulās.

Aizstāvēšanai izvirzītās tēzes

1. Jēdziens skatuviskā ilgdziedāšanas fenomens ir attiecināms uz dziedātājiem, kuru balss kvalitāte saglabā jaunībai un spēka gadiem raksturīgu nemainīgumu, tembrālo svaigumu un nenogurdināmību neparasti ilgā laika periodā, kas ievērojami pārsniedz dabiskajai balss novecošanai raksturīgos vidēji statistiskos rādītājus.
2. Kārļa Zariņa operas lomu saturiskā un stilistiskā daudzveidība, vokāli tehnisko uzdevumu sarežģītība ir veicinājusi nepieciešamību pēc regulāra ikdienas darba, kas savukārt ir nodrošinājis ilgdziedāšanas fenomena saglabāšanu un tālāku radošu māksliniecisku attīstību.
3. Kārļa Zariņa ilgdziedāšanas veidošanās pedagoģiskie līdzekļi: intereses rašanās par dziedāšanu agrā bērnībā, personības līdzsvarota fiziskā, psihiskā (intelekts, emocijas, griba), sociālā attīstība, uz pozitīvām vērtībām orientētas attieksmes (pret sevi, citiem cilvēkiem, darbu, nacionālo un internacionālo kultūru), studiju process, radoša profesionālā un pedagoģiskā darbība – vienotībā veido augstvērtīgu operas solista profesionālo meistarību mūža garumā.
4. Radoša cilvēka dzīves laika un satura vērtības pētāmas dabas dotumu, profesionālās darbības mērķtiecības un sociālās vides ietekmes vienībā. Kārļa Zariņa ilgdziedāšanas kvalitātes izpratne vokālajā pedagoģijā veido balss aparāta anatomiskās uzbūves dotumu un tā fizioloģiskās darbības attīstības mērķtiecīgā, intensīvā un nepārtrauktā mākslinieciskā dziedāšanā sociāli atbalstošā vidē.

Promocijas darba saturs

Promocijas darba 1. daļā *Ilgdziedāšanas fenomena izpratne vokālajā pedagoģijā* vispirms analizēti 1.1. *Ilgdziedāšanas fenomena izpētes teorētiskie pamati*. Ilgdziedāšanas fenomena izpētes process balstās uz filozofiskām humānpsiholoģiskām un pedagoģiskām pieejām.

Dziedāšana ir viens no darbības veidiem, kuram cilvēki mēdz veltīt, atbilstoši savām interesēm, dažādu dzīvesdarbības laiku. Profesionāla dziedāšana parasti ir saistīta ar salīdzinoši ilgu cilvēka dzīvesdarbības laiku, kas aptver dziedāšanai veltītās mācības un profesionālo darbību. Promocijas darbā analizētais ilgdziedāšanas fenomēns aptver īpaši ilgu laiku, kas caurvij visu cilvēka dzīves gājumu un tās darbību, tādēļ tas analizēts mijiedarbībā ar visiem cilvēka dzīves notikumiem.

Cilvēka dzīves gājums jeb biogrāfiskā izpēte zinātniskajos darbos aktualitāti iegūst 1920. – 1930. gados Ziemeļamerikā. Šādi pētījumi īpaši nozīmīgi ir sabiedrības pārmaiņu procesos, arī mūsdienā Latvijā.

Pilnvērtīgas personības izpratni un priekšstatu par tās attīstību 20. gadsimtā izstrādāja humānpsiholoģijas pārstāvji. Viņi pasludināja principu, ka cilvēku nevajag veidot, bet ir jārada apstākļi viņa brīvai attīstībai, brīvas personības izaugsmei, lai cilvēks pilnībā realizētu savu radošo potenciālu (Rogers, 1995; Maslow, 2003). Humānpsihologi ieviesa jēdzienus brīvība, atbildība un personības izaugsme.

20. gadsimta sešdesmitajos gados atdzimst interese par subjektīvās dzīves vēstures izpēti. Mičhajs Čīksentmihāji runā par dzīves vēsturi kā par īpašu kultūras evolūcijas gadījumu. No evolūcijas viedokļa dzīves vēsture ir cilvēkam raksturīgs ieguldījums planētas Zeme un visu tās materiālo resursu un iespēju attīstībā (Csikszentmihalyi, 1997).

Dzīvē, tās izziņā filozofijā, tika iegūta ideja par fenomenoloģiju, būtnes subjektīvo dotumu veidu izpēti, kas skatāma kā fenomens, t.i. pētāma tās dotumu veidu daudzveidībā (Gadamers, 1999).

Pētījumā par K. Zariņa dzīves gājumu gan subjektīvisma filozofijas atziņām, hermenētikas un fenomenoloģijas atziņām ir metodoloģiska nozīme. Šāda teorētiskā pieeja pamato K. Zariņa dienasgrāmatas analīzi kā pētniecības veidošanos individuālās dzīves norisēs.

Zinātniska dzīves vēstures izpēte un izvērtēšana mūsdienās ir saistīta ar moderno tehnoloģiju, zinātnes, medicīnas un bioloģijas attīstību, kas būtiski ietekmē cilvēku tagadnē, bet ietekmēs arī nākotnes individuus, nododot pieredzi tālāk no paaudzes paaudzē (Liptons, 2011).

Cilvēka individuālais dzīves gājums analizējams, balstoties holisma metodoloģiskajā pieejā. Holisti uzskata, ka veselais ir vairāk nekā tā sastāvdaļu summa. Vokālajā mākslā veselumā apgūtas prasmes to augstākajā meistarības pakāpē sniedz radošu brīvību, kas realizējas mākslinieciski īpaši spilgtos, autentiskos mākslas darbos, kurus mēdzam saukt par ģeniāliem un kuri atklāj jaunus, iepriekš nepastāvējušus tālākās attīstības ceļus.

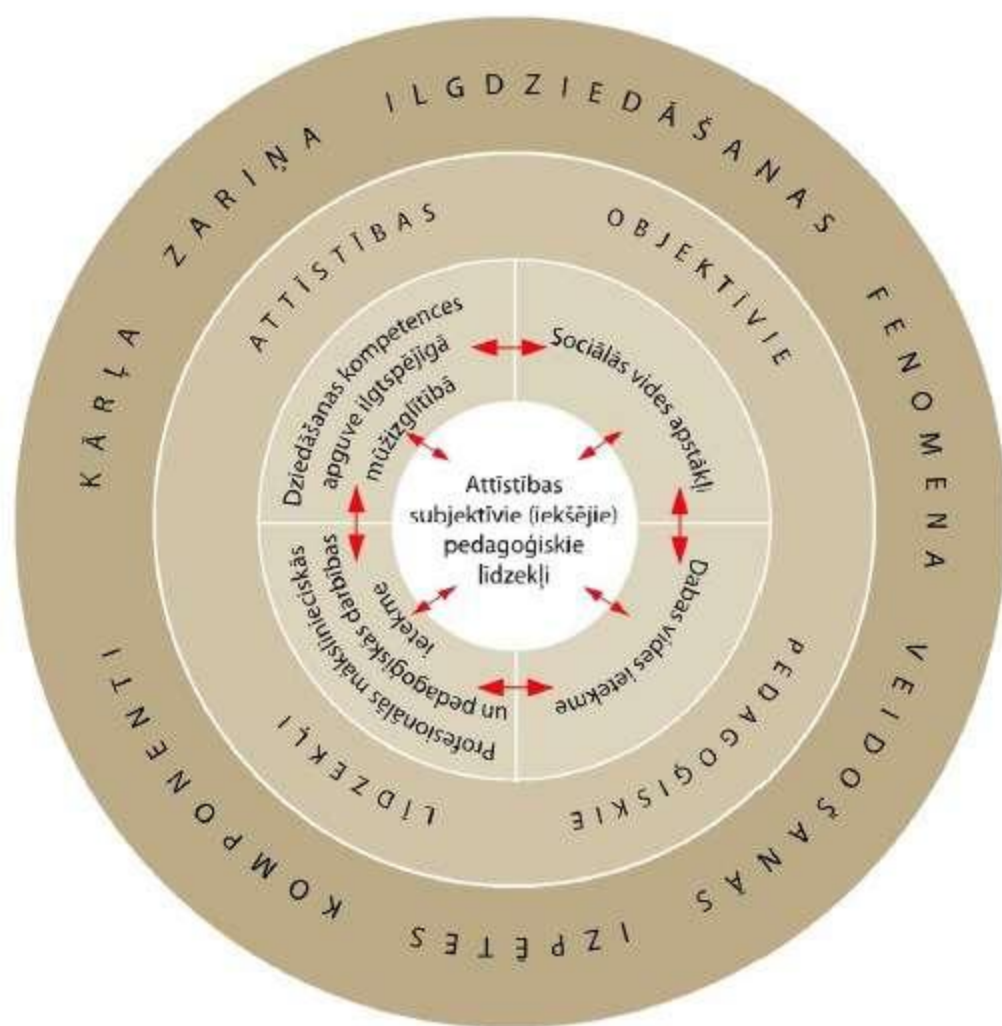
Darbā izmantotā biogrāfiskā metode tika atzīta par piemērotāko, lai pēc iespējas vispusīgāk atklātu radošas personības veidošanās procesa pedagoģiskos līdzekļus.

“Biogrāfiskā metode vienīgā spēj aptvert cilvēka dzīvi kopumā, skatīt sakarības starp cilvēka dzīves vēsturi un viņa sabiedrības vēsturi” (Bela - Krūmiņa, 2004, 15).

Biogrāfiskā metode ļauj izsekot dzīves situācijām, kas raksturo cilvēku kā radošu personību, kuras iezīmes saskan ar M. Čīksentmihāji radošuma teoriju. Viņš izceļ četras personības iezīmes, kas veicina radošumu. Ģenētiskie dotumi tiek nosaukti kā pirmā iezīme. M. Čīksentmihāji uzskata, ka cilvēkam ar absolūto dzirdi vairāk veicas mūzikā, un šī veiksmē viņam stimulē interesi un mudina to apgūt, kas savukārt dod iespēju vieglāk radīt jaunas, inovatīvas idejas. Tomēr ģenētiskie dotumi netiek uzsvērti kā obligāti nepieciešams faktors. M. Čīksentmihāji uzsver, ka obligāta iezīme ir interese par izvēlēto darbības veidu vai objektu. Neobligāts, bet veicinošs faktors ir iespēja darboties interesējošajā sfērā. Kā ceturtnā iezīme tiek nosaukta „pieeja nozares cilvēkiem” (Csikszentmihalyi, 1997).

Pētījumā modelēta K. Zariņa ilgdziedāšanas fenomena attīstības izpēte – ārējo apstākļu un darbības ietekmes, kā arī iekšējās darbības subjektīvās komponentes, to vienotība, kas sekmējusi ilgdziedāšanas fenomena izveidošanos (attēls Nr.1).

1. attēls. Kārļa Zariņa ilgdziedāšanas fenomena veidošanās izpētes komponenti

Filozofs un pedagogs V.B. Ježelenko uzskata, ka līdzekļi ir filozofijas kategorija, kura īstenības dialektikā tiek skatīta kā priekšmeti vai darbības atbilstoši mērķim, kuru paredzēts sasniegt ar šo līdzekļu palīdzību (Ежеленко, 2001).

Pedagoģiskie līdzekļi ir attiecināmi uz cilvēka attīstības un personības veidošanās sekmēšanu. Tos lieto pedagoģiskajā procesā un dzīvesdarbībā, virzot cilvēkus uz izglītības, mācību un audzināšanas mērķu sasniegšanu. Pedagoģiskie līdzekļi ir materiālās un garīgās dzīves priekšmeti, produkti un parādības, ko

izmanto augošas un pieaugušas personības potenciāla attīstībai. Līdzekļi pedagoģiskajā darbībā un sadarbībā ir objektīvs komponents izvirzīto izglītības un audzināšanas mērķu sasniegšanai. Pedagoģiskās darbības objektīvo (ārējo) līdzekļu ietekme ir vienmēr saistīta ar personības darbības subjektīviem (psihiskiem jeb iekšējiem) komponentiem (Ежеленко, 2001).

Promocijas darbā tika izmantota strukturētā intervija, kas tiek atzīta kā radošas personības pašvērtējuma forma. D. Kānemans atzīst, ka atmiņas par piedzīvoto un pieredzē uzkrāto ir nozīmīgas personības izziņā.

Pētījumā secināts, ka ilgdziedāšanas fenomens ir dziedātāja spēja saglabāt balss tembrālo kvalitāti, diapazonu, tehniskās virtuozitātes un dinamikas potenciālu nemainīgi augstā kvalitātē ievērojami ilgāk nekā to paredz medicīnas pētījumos norādītie statistikas dati.

Apakšnodaļā **1.1.1. balss dabiskās novecošanas būtība** zinātniski analizēta vokālās pedagoģijas nozīmīga problēma par balss izmaiņām solista dzīves gaitā. Šīs izmaiņas ir plaši pētītas medicīnā, fizioloģijā un secināts, ka balss novecošanās ir saistīta ar vispārējo organisma novecošanos un hormonu līmeņa pazemināšanos, kas izraisa sekojošas vecuma balss problēmas: balsenes muskulatūras tonusa kritumu un līdz ar to nepilnīgu balss saišu spraugas slēgšanos, pastiprinātu ādas un gļotādu neelastīgumu. Vecuma izraisītas fiziskā ķermeņa stājas izmaiņas arī ietekmē balss kvalitāti un ilgdziedāšanu. Fiziskās formas uzturēšana ir svarīgs ilgdziedāšanas komponents.

Pētījumā pierādīts, ka skatuvisko ilgdziedāšanu ietekmē dziedātāja psiholoģiskā noturība teātra dzīves spriedzes situācijās, kas nosaka dziedātāja spēju adaptēties kolektīvā un uzturēt koleģiāli draudzīgas vai vismaz neitrālas attiecības.

LNO foniatrs D. Sumerags vērtē K. Zariņa anatomisko un fizioloģisko balss aparātu kā ilgdziedātāja fenomenu. Viņš prot izmantot visus rezonatorus – gan krūšu, gan galvas. Mākslinieks izmanto jaukto skaņveidi, kurā skan abi rezonatori. Turklāt viņš prot izmantot visu savu organismu, visus rezonējošos dobumus. Viņam piemīt perfekta elpošanas tehnika. Un galvenais – Zariņam neparādījās vecumam raksturīgā sprauga starp balss saitēm fonācijas laikā. Kārlis Zariņš savos spēka gados ir uztrenējis pat pārmērīgu, forsētu zemsaišu muskulatūru, kas šobrīd dod negaidīti pozitīvus augļus (Intervija ar D. Sumeragu, 25.09.2007.).

Pētījumā pierādījās, ka pastāvīgas, neatslābstošas rūpes par skaņas kvalitāti nevar atnest nevienā attīstības līmenī vai brieduma pakāpē (Miller, 2008).

Pētījumā tika analizēti **1.1.2. Balss pāragras novecošanas riski.**

Zinātniskās literatūras analīze un pedagoģiskie novērojumi liecina, ka vokālo spēju attīstībai un ilgtspējai ir nepieciešami stabili pamati, kas veidojami visagrākajā bērnībā. Varam tikai fantazēt par bērna sagatavošanu dziedātāja karjerai jau mātes klēpī, bet varam sekot tam, kā attīstās bērna sensorās spējas atbilstošās vecuma grupās.

Bērnībā pareizu, veselīgu balss attīstību būtiski ietekmē emocionālie kontakti ģimenē, pirmskolas iestādēs.

Skolas vecuma grupā – pubertātes laikā kļūdas tiek pieļautas visbiežāk. Ir konstatēts, ka samērā bieži izcilas bērnu balsis pēc balss lūzuma zaudē savas vokālās kvalitātes. Kā iemesls visbiežāk ir izrādījusies pārmērīga un balsij nepiemērota noslodze pubertātes izmaiņu periodā, kad strauji aug balsene un balss saites. Īpaši šīs izmaiņas skar zēnu balss grupu (Pedersen, 2008).

Augstākās profesionālās mūzikas izglītības iestādes vokālās nodaļas savā praksē turpina sagatavot jauniešus ar iepriekšējā mācību procesā mērķtiecīgi un profesionāli attīstītu balss materiālu, bet ir arī jālabo iepriekšējās izglītības pakāpēs pedagoģiskajā procesā pieļautās kļūdas.

Nepareiza elpas tehnika ir uzskatāma par galveno kļūdu, kas kavē balss attīstību un veicina tās priekšlaicīgu nolietojumu. Vokālajā praksē pierādījies, ka nepareizs elpas balsts uzliek papildus slodzi uz balseni un izjauc balsenes muskuļu līdzsvaru.

Neizlīdzināts balss diapazons balss reģistru pārejas posmos un nenoapaļots (nesepts) vokāls var izraisīt bīstamu balss saišu pārslodzi, kas pēc kāda laika var noslēgties ar tā saucamo dziedātāju mezgliņu parādīšanos uz balss saitēm.

Dziedāšanas procesā neatvērts kakls, veicina augstu balsenes pozīciju, seklu elpu un tembrāli nepilnvērtīgu skaņu. Augsta balsenes pozīcija pie neatvērta kakla neļauj nosegt balsi pārejas posmos un uztur lieku spriedzi balsenes

muskuļos, kas var izraisīt gan balss saišu pārpūli, gan balss tremolāciju, ko parasti uzskata par balss novecošanas pazīmi (Hines, 1982).

Vokālam nepieciešamās saskaņotās muskuļu funkcijas nodrošina līdzsvarota stāja, bet izjaucot ķermeņa dabisko līdzsvaru rodas lieka spriedze, kas veicina nogurumu un pārslodzi. Turklāt nepareiza stāja var negatīvi ietekmēt plaušu vitālo kapacitāti, no kuras ir atkarīga dziedātāja spēja veidot garas un pilnskanīgas vokāli muzikālās frāzes.

Vokālās balss ilgspēju ietekmē neprofesionāli organizēts darbs profesionālos kolektīvos. Nepietiekama darba slodze atslābina muskulatūras tonusu un balss izturību, bet pārpūle rada organisma stresu un nogurumu.

Balsij nepiemērots repertuārs ir viens no lielākajiem riskiem ilgdziedāšanai.

Par nozīmīgu faktoru balss ilgstošai saglabāšanai uzskatāms paša dziedātāja rūpīgs darbs un regulāra sava priekšnesuma analīze vissīkākajās detaļās visu radošo mūžu. Līdzās jāmin arī citi balss pāragras nolietojšanās riski, no kuriem jāatzīmē nepareizs miega un atpūtas režīms, pārmērīgs alkohola patēriņš un smēķēšana, apaukstēšanās un vīrusu izraisītās slimības, kā arī vispārējais veselības stāvoklis.

Pētījuma procesā atklājās, ka operdziedātāja profesijā stresa noturīgums un emocionālā stabilitāte ir obligāta prasība, lai veiktu šo darbu kvalitatīvi un ilgstoši. Ekspansīva, nekontrolēta skaņas padeve bieži ir saistīta ar agrīnām balss problēmām, lai gan sākotnēji tā neapšaubāmi atstāj iespaidu uz klausītāju.

Pētījuma rezultātā secināts, ka balss novecošanai raksturīgās pazīmes var iestāties priekšlaicīgi, ja dziedāšanā tiek lietota nepareiza vokālā tehnika, tiek pieļautas repertuāra kļūdas, ir regulāra emocionāla pārslodze, tiek pārkāpta balss higiēna, kā arī notiek balsi ietekmējošas veselības izmaiņas. Ilgdziedāšanas jautājumi ir jāpēta mijiedarbībā visās vecuma grupās, jo problēmas, kuras parādās jau agrā bērnībā un netiek savlaicīgi risinātas, neapšaubāmi atstās iespaidu uz tālāko balss attīstību, samazinot iespējas piedzīvot kvalitatīvu ilgdziedāšanu.

Nodaļā **1.2. Kārļa Zariņa ilgdziedāšanas fenomena veidošanās** īpaši pētīti gan ārējie, gan iekšējie pedagoģiskie līdzekļi. Apakšnodaļā **1.2.1. Dabas un sociālās vides ietekme uz Kārļa Zariņa muzikālās izglītības un mūzikas vērtību izpratnes veidošanos**, šī ietekme pētīta kā ārējie ietekmes līdzekļi uz attīstību.

Analizējot sociālās vides apstākļus, tika ņemtas vērā Latvijas kultūrvidē pastāvošās tradīcijas un sociāli vēsturiskais fons jau no 19. gadsimta beigām, kad veidojās jaunā latviešu inteliģence kopumā un tās vērtību sistēma, kā arī Latvijas skolotāju semināros dzimusī tautskolotāju kustība. Tautskolotāji deva iespēju gūt pamatzglītību vienkāršiem, mazturīgiem jauniešiem, kā arī ar savu piemēru rādīja, ka ar izglītību ir iespējams izrauties no iepriekšējās latviešus ierobežojošās vides un iekļauties Latvijas sabiedrības redzamākajā, aktīvākajā daļā. Turklāt visi tautskolotāji saņēma lielisku muzikālo izglītību, kas savukārt radīja priekšstatu, ka izglītotam cilvēkam noteikti ir jābūt arī muzikāli sagatavotam – jāprot spēlēt viens vai pat vairāki instrumenti, jāpārvalda sava balss, lai varētu dziedāt vismaz korī. Šo ideju gaisotnē risinājās Kārļa Zariņa bērnības un agrās jaunības cēliens.

Analizējot Kārļa Zariņa bērnību, atklājās nozīmīgi sociālās dzīves fakti, kas ietekmēja viņa muzikalitātes attīstību. „Tikai saskarsmē ar citiem cilvēkiem indivīds iegūst savu cilvēcisko būtību... Personība ir indivīda socializācijas projekts.” (Новиков, 2010, 30) Socializācija sākas no cilvēka dzimšanas ģimenē. Pirmās saziņas un sadarbības iemaņas bērns apgūst ar māti, tēvu, brāļiem, māsām, vecvecākiem un radiem. Kārļa Zariņa ģimene un radi ir atstājuši paliekošas vērtības viņa dzīves gājumā.

Kārlis Zariņš dzimis 1930. gada 6. jūlijā, Rīgā, 1. Pilsētas slimnīcā, kā otrais bērns Kārļa (1905 – 1966) un Ernas (1906 – 1993) Zariņu ģimenē. Lai arī profesionāli ar mūziku K. Zariņa vecāki nav nodarbojušies, tā ģimenē bijusi atzīta vērtība. Tēvs spēlēja tubu amatieru pūtēju orķestrī, bet mātei bijusi skaista, izteiksmīga soprāna balss. Māte vienmēr uzsvērusi, ka bērniem noteikti ir jāsaņem ne tikai obligātā izglītība, bet arī muzikālā. Tādēļ gan Kārlis, gan māsa Skaidrīte tikuši sūtīti apgūt nošu rakstu pie tēva brāļa Jāņa Zariņa, kura vadībā Kārlis mācījies spēlēt vijoli, bet māsa klavieres. J. Zariņš bijis patiess mūzikas entuziasts, sākotnēji beidzis Vīgneru Ernesta Fonoloģijas un mūzikas pedagoģijas institūtu, pārvaldījis gan klavieru, gan vijoles spēli. 20. gadsimta 20. – 30. gados spēlējis Jelgavas simfoniskajā orķestrī, kur tajā laikā muzicējuši tādi meistari kā diriģents Leonīds Vīgners un Jānis Hunhens. Jāņa Zariņa tuvākais draugs bijis komponists Pēteris Barisons (Intervija ar K. Zariņu, 16.08.2007).

Intervijā K. Zariņš atklāj, ka daba un lauku vide ir bijusi viņam īpaši tuva, sākot ar lauku darbos pavadītajām vasarām radu mežsaimniecībā Turaidas apkaimē, kur pirmo reizi apjausta vēlme pašizteikties dziedāšanā, līdz savai lauku saimniecībai, kura kopta visa mūža garumā. Bērnībā iepazīta gleznainā un leģendām apvītā Turaidas ainava un lauku vide veicinājusi ne tikai fiziski aktīvu un veselīgu dzīves veidu, bet arī attīstījusi māksliniecisko iztēli un emocionalitāti (Intervija ar K. Zariņu, 09.09.2008.).

Pētījuma procesā salīdzināta K. Zariņa personības attīstība ar krievu psiholoģes A. Golovinas pētījumiem. Viņa analizē personības iedzimtā empātiskā potenciāla attīstību dažādās vecuma grupās socializācijas procesā. Zinātniece uzsver, ka to nosaka dažādu faktoru kopība - etno kultūras tradīcijas, empātijas attīstības pakāpe ģimenes locekļu savstarpējās attiecībās, bērna komunikatīvo sakaru intensitāte, viņa saskarsmes loka plašums. Empātijas tendenču attīstību nosaka arī audzināšanas apstākļi. Pētījumi, kas veltīti šim jautājumam, parādīja, ka saasināts līdzpārdzīvojums ir atkarīgs no audzināšanas sociāldemogrāfiskajiem faktoriem: no cilvēka saturīgo komunikatīvo sakaru skaita ģimenē un no tā reģiona kultūras tradīcijām, kurās cilvēks ir izaudzis. Visempātiskākie bērni ir tie, kuri aug emocionālas kultūras apstākļos (Головина, 2004).

Visi minētie fakti neapšaubāmi summējas cilvēku apziņā un veido vērtību sistēmu, kura tiek nodota no paaudzes uz paaudzi, veidojot ne tikai atsevišķas ģimenes, bet arī tautas nacionālās kultūras vērtības, kas savukārt ir pamats vienotai kultūras izpratnei noteiktā reģionā. Pētījumā secināts, ka no Kārļa Zariņa ģimenes dzīves kā sociālas mikrovides iegūti būtiski dati, kas atklāj mijiedarbības faktoru ietekmi uz viņa fizisko attīstību, bioloģisko dabu, sociālajām attiecībām, domāšanu un dzīves mērķi. Pētījumā ir iegūta ģimenes vides pietiekoši precīza procesuāla attiecību ietekme (interiorizācija) uz K. Zariņa personības attīstību bērnībā un jaunībā. Šajā periodā izveidojusies attieksme pret mūziku kā vērtību tālāk tiek attīstīta, iesaistoties līdzīgi orientētu interešu cilvēku grupās, un pilnveidota profesionālajā muzikālajā izglītībā, profesionāli kvalificētu pedagogu vadībā. Muzikālo izaugsmi būtiski veicināja K. Zariņa ģenētiskie dabas dotumi. Tādēļ šī mījsakarība tiek analizēta mākslinieka ilgdziedāšanas fenomena veidošanās procesā.

Apakšnodaļā 1.2.2. **Kārļa Zariņa profesionālo muzikālo izglītību un darbību veicinošo dabas dotumu** analīze atklāj tos iekšējos nosacījumus, kas ietekmē mākslinieka ilgdziedāšanas fenomena veidošanos. Kārļa Zariņa vokāls vienmēr ir izcēlies ar spēcīgu dinamiku un skanīgumu, kuram nav šķērslis pat vismasīvākais orķestra sastāvs. Spilgti izteiktais galvas rezonanses skanējums, kurš koncentrēts haimora dobumos un frontālajā pieres rezonatorā, piešķir balsij metālisku spožumu, bet tenoram neraksturīgais bronhiālās sistēmas tilpums sniedz balsij baritonālu tembrālo piesātinājumu. Tāpat kā balss, tā arī Kārļa Zariņa varenais stāvs ir kā radīts operas varoņu lomām. Fiziski spēcīgas miesas būves cilvēkam ir daudz lielākas izredzes uz spēcīgu balss aparātu, attīstīta muskulatūra norāda uz spēcīgu diafragmu un citu dziedātāja elpošanā iesaistīto muskuļu spēku. Lieli kauli bieži nosaka arī lielu balseni, kurā savukārt var būt izvietotas spēcīgas, lielas balss saites. Tāpat lieli vaigu, pieres un deguna kauli var aptvert apjomā lielāku rezonējošo platību jeb tā saukto *masku*. Anatomiski liels augums biežāk ir raksturīgs basiem, nevis tenoriem, bet K. Zariņa spožais augšējais reģistrs pārliecinoši norāda uz piederību augstākajai vīriešu balsu grupai.

K. Zariņa atmiņas liecina, ka viņa vokālās balss iespējas zemākajā reģistrā tuvinājās baritonam, bet viņrinājumos balss iesildīta līdz pat otrās oktāvas mibemol, kas ir neraksturīgs diapazons dramatiskajam tenoram (Intervija ar K. Zariņu, 16.08.2007.).

Šādu tenora balss galējo robežu min viens no ievērojamākajiem mūsdienu vokālajiem pedagogiem Rihards Millers, to attiecinot uz ļoti liriskām tenoru balsīm, kurām šo balss galējo robežu sasniegšana ir vieglāks uzdevums nekā dramatiskām balsīm. Operas tenori ar viņu skanīgo c^2 ("augstais C") rada skaņas frekvenci, kas atrodas cieši pie viņu galējās fonācijas robežas. Kaut gan daži tenori no "vieglās kategorijas", kas gan nav īpaši piemērota operai, ātrās, kustīgās pasāžās spēj dziedāt otrās oktāvas re un pat mibemol (Miller, 1993).

Dins Sumerags ir mērījis un aprakstījis atsevišķas K. Zariņa balss aparāta fiziskās īpašības. Mērījumi uzrāda tenoram neraksturīgas, spēcīgas un garas balss saites, kas varētu atbilst basa balss īpašniekam, bet traheja, lai gan pēc tilpuma ir virs vidējā rādītāja, vēl iekļaujas tenoram raksturīgo izmēru skalā. „Zariņam no dabas ir liela balss saišu masa – gan neīsto balss saišu, gan īsto balss saišu masa. Balsene ir ļoti liela un, tai pat laikā var teikt, pildīta ar šo balss saišu masu, bet tās tilpums ir tenorālais – mazais. Citam tenoram balsene ir maziņa un balss saišu masa arī ir maza un tādām, ja viņš sāks dziedāt Radamesu vai citu dramatisku lomu, skaidrs, ka viņa balss aparāts to neizturēs. Tas ir kā kultūristam - ja tu jau

esi no dabas muskuļots un liela auguma, tad tu to vari paveikt.” (Intervija ar D. Sumeragu, 25.09. 2007.)

Balss dinamiskā un tembrālā daudzveidība ir ļāvusi K. Zariņam savās operlomās atspoguļot daudz plašāku emociju spektru nekā to varētu liriskākas balss īpašnieks. Tembrālā daudzveidība noteikti ir saistāma ar cilvēka empātijas spēju, kas dod iespēju jūtīgāk un smalkāk niansēt tēla raksturojumu. Empātija ir palīdzējusi K. Zariņam arī veidot tembrāli saskanīgu ansambli ar atšķirīgiem skatuves partneriem.

Kā nozīmīgākā mūziķa īpašība būtu jāizdala muzikalitāte, kas saistībā ar subjektīvo emocionālo pieredzi piešķir atskaņojamajam skaņdarbam māksliniecisku vērtību un neatkārtojamību. Mūzikas pedagoģijas uzdevums ir atbalstīt studējošā individualitāti un attīstīt muzikalitāti. K. Zariņa muzikalitāte, lai arī savos pamatos balstās uz dabisku frāzējumu, ir pāraugusi intuitīvo muzikalitātes formu, cauraužot to ar dziļu stila, laikmeta un rakstura analīzi. Tādējādi mākslinieka veidotie tēli nav pakļauti nejaušai mākslinieciskai veiksmei, bet garantē pastāvīgu profesionāli augstvērtīgu sniegumu.

K. Zariņa iedzimto dotību uzskaitījumam jāpievieno attīstīta ideomotorika, kas vienībā ar spilgtu iztēli un empātijas spējām ir radījušas īpašību kopumu, kuru vokālajā sfērā pieņemts dēvēt par vokālo intuīciju. Vokālā intuīcija ļauj paplašināt dziedātāja repertuāru arī stilu un žanru daudzveidībā. Dziedātājs ar ierobežotu vokālo intuīciju, saskaroties ar sev neierastu muzikālo materiālu, vai nu viegli nomaldās no iepriekš apgūtā, vai, baidoties novirzīties kaut soli no ierastā, veido visu vienā manierē, neizjūtot starpību, kā arī vajadzību kaut ko mainīt savā izpildījumā. Kārlis Zariņš īpaši izceļ intuīcijas lomu, veidojot skatuviskos tēlus uz operas skatuves.

Vokālā atmiņa nebūtu īpaši atdalāma no vispārpieņemtā jēdziena – atmiņa. Vienīgi šajā gadījumā vairāk akcentēts konkrētais specifiskais vokālais žanrs. Laba atmiņa ir neapšaubāma priekšrocība, kas dziedātājam ne tikai ļauj īsākā laikā apgūt lielāku repertuāra daudzumu, bet arī atbrīvo no lieka, vokālam kaitējoša sasprindzinājuma, kuru var rosināt nepilnīgi apgūts muzikālais materiāls. Kārļa Zariņa lieliskā atmiņa ir palīdzējusi viņam īsā laikā un pat vienlaicīgi apgūt lomas dažādās valodās. Kārlis Zariņš viegli ir apguvis ne tikai apjomīgu muzikālo materiālu, bet arī valodas, ar kurām nācies dzīvē saskarties. Mākslinieks brīvi runā krievu, vācu un bulgāru valodās.

Kārlis Zariņš vienmēr ir pārsteidzis kolēģus, spējot bez balss iesildīšanas pilnskanīgi dziedāt mēģinājumos un pat koncertos. Vienlaikus jāatzīmē, ka mākslinieka ikdienas runa vienmēr ir ļoti skanīga, labi artikulēta un balstīta elpā. Kārļa Zariņa un Pētera Grāveļa dikcija Latvijas Nacionālajā operā bieži tiek minēta kā etalons, kuram līdzināties, ja dziedātājs vēlas saprotami un skaidri pasniegt muzikālā materiāla tekstu klausītājiem. Šī kvalitāte ir nemanīgi saglabājusies visu K. Zariņa radošo mūžu un ir arī mūzikas kritikas pamanīta. Tā piemēram atsauksmēs par 2000. gada operas iestudējumu (Z. Liepiņš „No rozes un asinīm”) vairāku mūzikas kritiķu dažādie viedokļi vienbalsīgi saskanēja K. Zariņa balss lieliskā skanējuma un skaidrās dikcijas cildinājumā (Čakare, Dzene, Naumanis, Radzobe, Švāne, Zeltiņa, 2000).

Būtisks faktors ir arī Kārļa Zariņa absolūtā dzirde, kas izpaudusies jau mācību procesa sākumā un ir palīdzējusi iekļaut mākslinieka repertuārā klāstu intonatīvi sarežģītas laikmetīgās mūzikas.

Pats mākslinieks gan visu mūžu vairāk ir paļāvies uz savām izcilajām darba spējām nekā talantu, sakot, ka viņa ceļš pa karjeras kāpnēm nav bijis viegls. Tā, piemēram, intervijā žurnālistei S. Raitai Zariņš stāstījis, ka visā, ko viņš sasniedzis, ir tikai 10 procenti talanta, bet 90 procenti – milzīgs darbs. Ja nu vienīgi veiksmē viņam daudzkārt blakus stāvējusi (Raita, 2006).

Secināts, ka ģenētiskais, sociālais un personības darbības faktors vienotībā veido pamatu Kārļa Zariņa dziedāšanas talanta attīstībai un ilgdziedāšanas fenomena veidošanai. Dabas dotumi, sociālā vide un paša cilvēka mērķtiecīga darbība ir nosacījums profesionālās darbības izcilībai, īpaši mākslā.

Promocijas darba **2. daļas Personības brieduma veidošanās un ilgdziedāšanas attīstība Kārļa Zariņa dzīvesdarbībā nodaļā 2.1. Kārļa Zariņa vokālā izaugsme Latvijas Valsts konservatorijā un Plovdivā (Bulgārija)** izpētīts, ka cilvēka brieduma teorētiskos pamatus veidojuši humānpsihologi A. Maslovs (Maslow, 1999), E. Eriksons (Erikson, 1998), G. Olports (Allport, 1960), K. Jungs (Jung, 2009). Briedums raksturo pieauguša cilvēka attīstību. Tā ir viena no vissarežģītākajām parādībām, kas izpaužas fiziskās, intelektuālās, emocionālās, gribas un sociālo attīstības procesu sakarībās. Cilvēka dzīves laikā mainās šo procesu virzība, intensitāte, raksturs, kvalitāte, kas izpaužas darbībā, uzvedībā. Viens no attīstības pamatkomponentiem ir izzīņa, kas nosaka intelekta veidošanos, izzīņas saturu un vajadzības. Cilvēka attīstības psiholoģiskajā struktūrā svarīgs ir

viņa darbības saturs - izvirzīto mērķu un motīvu mijsakarība (darbības jēga), darbības līdzekļu apguve un pielietošana, kā arī pašpiederdes pilnveidošanās.

Personības attīstības procesā nozīme ir sociālajai videi un tās mijiedarbībai ar individualitātes vērtībām, pašapziņu, pašvērtējumu, kas ir pamatā personības pašpiederdes bagātināšanai. Personības attīstību dzīves gājumā var analizēt objektīvi kā ģenētiski noteiktu bioloģisku parādību, gan subjektīvi kā sociālas būtnes attīstību. Katrs cilvēks ir unikāls un neatkārtojams gan pēc savas ģenētiskās dabas, gan pēc sava dzīves ceļa. Attīstības gaitā cilvēkā notiek gan evolucionāras, gan revolucionāras jeb situatīvas būtiskas pārmaiņas. Kvantitatīvās un kvalitatīvās pārmaiņas personībā var raksturot kā izmaiņas briedumā. Pieaugušiem cilvēkiem nozīmīgs ir psiholoģiskais vecums, kas atklāj briedumu: cilvēka spējas pielāgoties mainīgiem vides apstākļiem, ko raksturo izpratne, pārdzīvojumi, rīcība, kas ir atbilstoša šiem apstākļiem.

Psiholoģiskais vecums ir mijsakarībā ar briedumu. Psihologs G. Olports raksta, ka laimīgs ir cilvēks, kas apzinās savas spējas, pazīst un pieņem sevi objektīvi (Allport, 1960). Šādu viedokli izsaka arī A. Maslovs, norādot, ka sevis pieņemšana, patstāvīga savu spēju attīstīšana un prāta nodarbināšana ir cilvēka brieduma komponenti (Maslow, 1999). Tādēļ par brieduma komponentu uzskatāms K. Zariņa patstāvīgi pieņemtais lēmums uzsākt studijas konservatorijā, lai ar dziedāšanu saistītu savu mūžu.

Viena no svarīgākajiem profesionālas ilgdziedāšanas struktūrvienībām ir vokālās tehnikas apguve augsti profesionālu pedagogu vadībā. Studiju sākumā LVK Zariņš nonāk jau pašdarbībā iepazītā vokālā pedagoga Osipa Petrovska klasē. Pēc diviem gadiem viņš turpina mācības Aleksandra Viļumaņa vokālajā klasē. Nonākšana profesora A. Viļumaņa klasē bija neapšaubāma veiksmē, jo A. Viļumanis šajā laikā ir ne tikai vadošais LNO basbaritons, bet arī lielisku un daudzpusīgu vokālo skolu apguvis pedagogs, kura klasē dziedāšanu apguva arī otrs izcilākais latviešu tenors Jānis Zābers.

Māksliniecisko izaugsmi veicināja konservatorijas operas klases lieliskais pedagogu sastāvs – diriģenti Leonīds Vīgners, Mendelis Bašs, režisori Milda Brehmane-Štengele, Nikolajs Vasiļjevs, Felicita Ertne, Olga Bormane, Ērika Ferda.

Noslēdzošo balss slīpējumu K. Zariņš ieguva profesora Iljas Josifova klasē Plovdivā (Bulgārija). Šajā periodā mākslinieks apguva un nodziedāja vienu no savām galvenajām lomām – Radamesa partiju Dž. Verdi operā "Aīda".

Par K. Zariņa diapazona atslēgu kļuva pareizas balss segšanas metodes apgūšana, kas uzskatāma arī par vienu no svarīgākajiem balss aizsargmehānismiem, dziedot augšējā reģistrā.

Kārlis Zariņš, jau sākot sevi apzināt kā potenciālu dziedātāju, ir rūpīgi pierakstījis speciāli iekārtotās kladēs katru savu uzstāšanos, ieskaiti un eksāmenu. Iepazīstoties ar šiem materiāliem, pārsteidz mākslinieka pārlicība par izvēlēta ceļa pareizību un mērķtiecīgums, bet galvenais, cik lielu darba slodzi mākslinieks ir uzņēmis jau pašā studiju gadu sākumā. Neskaitāmi koncerti skolās, pansionātos, kultūras namos – visur, kur vien bija iespēja uzstāties. Pieraksti apliecina, ka koncertēts ir gandrīz katru dienu, dažkārt pat vairākos koncertos vienā dienā. Katrs konservatorijas stundās apgūtais skaņdarbs tūlīt pat tika iekļauts koncertprogrammā un ik dienas atskaņots uz skatuves. Tas liecina par sistemātiskumu, mērķtiecību un savas darbības pašvērtējumu, kas kļūst par nozīmīgiem pedagoģiskiem līdzekļiem. Maksimālā balss aparāta noslogošana Kārļa Zariņa gadījumā uztrenēja un norūdīja neparasti spēcīgo zemsaišu muskulatūru, kuru nespēja ietekmēt laika pārbaudījumi. Tāpat nozīmīga ir šāda veida koncertos iegūtā skatuves pieredze un rutīna, kuras spēj uzveikt bīstamākos vokālista ienaidniekus – skatuves stresu un lampu drudzi. Daudzveidīgais repertuārs, aktīvā koncertdarbība dažādās auditorijās un kvalitatīva sadarbība ar daudziem skatuves partneriem apliecina K. Zariņu jau studiju gados kā briedumu sasniegušu personību.

Pētījumā vienotībā analizēta 2.2. Kārļa Zariņa profesionālā darbība Latvijā un ārvalstīs. Pētījumā īpašu vietu ieņem 2.2.1. Kārļa Zariņa profesionālās mākslinieciskās darbības analīze.

Mākslinieka radošajā mūžā nodziedātais lomu skaits kopumā ir pārsniedzis pus simtu – 56 operlomas. Tām jāpievieno 30 lielo vokālo formu darbi un kameramūzika, kas ir fiksēta Latvijas radio fondu ierakstos. Kā liecina Latvijas Radio arhīva materiāli K. Zariņa vārds saistās ar kopējo ierakstu metrāžu 125 stundu apjomā (125:51:45). Gan pēc darba apjoma, gan kvalitātes varam spriest par personības briedumu mākslā.

Vēršot retrospektīvu skatu uz Kārļa Zariņa radošās karjeras sākuma gadiem, lomu saraksts apliecina netipisku pasaulē pieņemtajai metodiskajai praksei lomu secību, kurā tikai divas pirmās lomas, Trikē, P. Čaikovska operā „Jevgēnijs Onegins” un Sūtnis Dž. Verdi operā „Aīda” būtu atbilstošas iesācējam debitantam. Turpmākās lomas kārtojas dzelžainā prasīgumā pēc maksimāla balss

dramatiskā piesātinājuma, bez iespējas pataupīt vai pārbaudīt balsi liriskāka amplitūdā partijās, bez diapazona atļaidēm un bez valodas, stila vai laikmeta ierobežojumiem.

„Kad klausāties viņu itāļu operās, vienmēr atceramies, ka viņš pilnveidojies Bulgārijā un apguvis vokālo skolu, kas ļoti tuva itāļu skolai. Bet tad Zariņš uzstājas Vāgnera heroiskajās partijās, par kuru daudzi vokālisti uzskata, ka viņš rakstījis neērti, nomācis balsis ar orķestra skanējumu utt., - un pēkšņi izrādās, ka Zariņa itāļu skola lieliski pietāv Zigmundam, Tristanam vai Tanheizeram, bet viņu partijas – ļoti spilgtas, dziedošanas, vokāli ērtas. Kad Zariņš dzied 20. gadsimta mūziku, - vai tas ir Šostakovičs, vai Prokofjevs, Mālers, Britens, vai Stravinskis, - tad izrādās, ka arī šeit, neskatoties uz melodiskās un harmoniskās valodas neparastumu, politonalitāti, ritmisko sarežģītību, kas tik ļoti samulsina operdziedoņus, - vokālā partija ir savā veidā dziedoša un ne mazāk izteiksmīga, kā 19. gadsimta operās.” (Кенигсберг, 1976, 37)

Pētījumā secināts: K. Zariņa izvērtējums savai vokālajai izaugsmei liecina par mākslinieka briedumu un spēju precīzi un reālistiski uztvert citus māksliniekus, skolotājus, kā arī atzīt citu viedokli mākslā. Jau studiju gados māksliniekā attīstās tādas īpašības kā patstāvība, atvērtība, gatavība pārmaiņām un attīstībai, kas turpmākajā radošajā dzīvē kļūst par K. Zariņa galvenajām raksturotājiem. Tās apliecina skaidru mērķtiecību mākslā, izveidotu spēcīgu pašapziņu, elastīgu domāšanu un pozitīvu attieksmi pret dzīvi.

Pētījuma procesā vērtētajā pedagoģiskajā darbībā atklājās **2.2.2. Kārļa Zariņa pedagoģiskās darbības principi**. Tie ir pamatnosacījumi, kas atklāj profesora teorētisko pieeju pedagoģiskajai darbībai jauno talantu audzināšanā. Pedagoģiskā darbība ir neatņemama K. Zariņa dzīves sastāvdaļa. Uzsākta 1972. gadā un pabeigta 2011. gadā. Šajā laikā izaudzināti daudzi dziedātāji, starp kuriem jāmin operas solisti Jānis Sproģis, Aleksandrs Poļakovs, Ingus Pētersons, Romāns Poļisadovs, Zigrīda Krīgere, Antra Bigača-Jankava, Viesturs Vītols un daudzi citi Latvijas kultūras vidē atpazīstami mākslinieki. Audzēkņu atmiņās vienmēr tiek uzsvērts profesoram raksturīgais aktīvais mācību procesa vadīšanas veids, kurā vokālais pedagogs ar savu balsi regulāri studentiem demonstrē vēlamo skanējumu, tātad regulāri nodarbina savu balsi daudzveidīgā repertuārā. K. Zariņš pedagoģiskajā darbībā, balstoties uz veseluma, sadarbības, sistemātiskuma, dabiskuma, individualizētas mācību darbības un mācību rezultāta noturīguma principiem, veido kvalitatīvus ilgdziedāšanas pamatus vokālajā pedagoģijā.

Pētījuma **Nobeigumā** izveidots Kārļa Zariņa ilgdziedāšanas fenomena veidošanās procesuālais un saturiskais modelis, kurā izdalīti četri pamatkomponenti - sociālās un dabas vides, dziedāšanas kompetenču, profesionālās mākslinieciskās un pedagoģiskās darbības, iedzimto fizisko un muzikālo dotumu. Katrs pamatkomponents modelī ir saturiski atklāts.

2.attēls. Kārļa Zariņa ilgdziedāšanas fenomena veidošanās procesuālais un saturiskais modelis.

Saturiskās komponentes atklāj procesuālos pedagoģiskos līdzekļus Kārļa Zariņa ilgdziedāšanas fenomena veidošanā visā dzīves gājumā.

1. Iedzimtie fiziskie un muzikālie dotumi.

- Fiziski spēcīga ķermeņa uzbūve un balss aparāts. K. Zariņam ir iedzimta spēcīga ķermeņa uzbūve un tenora balsij netipiski liela balsene ar basa balsij raksturīgām balss saitēm, liels trahejas un visas bronhiālās sistēmas tilpums. Tas nodrošināja iespējas balsij dabiski attīstīties dinamiski un tembrāli piesātināti.
- Stabila nervu sistēma, ko nosaka iedzimtais temperaments. L.P. Krisins temperamentu skaidro, kā cilvēka psihisko īpatnību kopumu, ko raksturo viņa nervu procesu aktivitāte, kas izpaužas attiekmē pret apkārtni un uzvedībā (Крысин, 2008). Nervu sistēmas noturīgums bieži ir izšķirošais faktors cilvēka spējai ilglaicīgi pārvarēt skatuves stresu un veiksmīgi radoši darboties publiskajā telpā.
- Muzikālā dzirde. R. Ajello uzskata, ka muzikālā dzirde līdzīgi kā valoda ir iedzimta spēja un attīstās darbībā (Aiello, 1994). K. Zariņam ir attīstīta muzikālā dzirde, kas jau bērnībā bez īpašas trenēšanas attīstījās kā absolūtā dzirde. Absolūtā dzirde nodrošināja mākslinieka spēju brīvi orientēties intonatīvi sarežģītā mūzikas materiālā un to apgūt īsā laikā.
- Emocionalitāte un dabiskas muzikalitātes potenciāls. K. Zariņam raksturīgā emocionālā uztvere un dabiska muzikalitāte ir obligāts nosacījums skatuviski spilgtam un publiku uzrunājošam sniegunam. V. Mjasiščevs un A. Gotsdiners uzskata, ka muzikalitāte, kā viena no personības šķautnēm, ir indivīda iedzimtais potenciāls, bet muzikālā darbība ir process (Мяснищев, Готсдинер, 1976).

Iedzimtos fizisko un muzikālos dotumus ietekmē prenatalā audzināšana kā pedagoģiskais līdzeklis, kas sekmē topošā indivīda fizisko un garīgo veselību, kā arī emocionāli muzikālo attīstību, tomēr galvenā loma šajā gadījumā ir veiksmīgai gēnu pēctecībai ģimenē un tālākai iedzimto spēju izkopšanai.

2. Sociālās un dabas vides ietekme.

- Latvijas kultūrvidē vēsturiski iedibinātas akadēmiskās dziedāšanas tradīcijas. Latvijā opera jau no valsts neatkarības pasludināšanas laika bija viens no svarīgākajiem kultūras simboliem.

- Iespējas uzturēties un fiziski darboties lauku dabas vidē. K. Zariņa bērnībā un jaunībā pavadītās vasaras lauku vidē ne tikai veicināja veselīgu un fiziski attīstošu dzīvesveidu, bet arī veidoja emocionālu, dabisku kontaktu ar dabu, kas vēlāk atspoguļojās emocionāli pārliedzinošās skaņdarbu interpretācijās.
- Dziedāšanas kā vērtības atzīšana ģimenē, draugu lokā un amatieru kolektīvos. K. Zariņa dzīvē veiksmīgi apvienojās viņa paša interese par dziedāšanu ar ģimenes atbalstu izvēlētajai profesijai, kā arī draugu loks, kurš galvenokārt veidojās no cilvēkiem ar tādām pašām interesēm un vērtību izpratni.
- Vēlme pašrealizēties dziedāšanā caurvij visu K. Zariņa dzīvi – dziedāšana bērnībā lauku vidē, skolā, draugu saietos, pašdarbības kolektīvos, mācoties LVK un turpmāk strādājot profesionāla solista darbu.
- Adekvāts pašvērtējums, savu spēju apzināšanās. Pateicoties šīm īpašībām K. Zariņš agri saprata savu īsto dzīves aicinājumu, nezaudēja ticību savām spējām arī mazāk veiksmīgos mācību laika periodos, kā arī varēja uzņemties un kvalitatīvi sagatavot visaugstākās grūtības pakāpes vokālo repertuāru.

Sociālās un dabas vides ietekme ir pedagoģisks līdzeklis, kura saturs ietver - kultūrvides attīstīšana un akadēmiskās dziedāšanas tradīciju izkopšana sabiedrībā, audzināšana ģimenē, interešu izglītība, ģimenes un sociālās grupas atbalsts, attieksmes audzināšana pret darbu un fizisko attīstību, gribas un mērķtiecīguma attīstīšana, emocionālā audzināšana un maņu (dzirde, oža, tauste, garša) attīstība caur dabu, empātijas attīstīšana saskarsmē ar cilvēkiem un dzīvniekiem.

3. Dziedāšanas kompetenču veidošanās studijās un ilgtspējīgā mūžizglītībā
 - Muzikālo dotību un spēju aktīva pilnveide LVK un meistarklasēs. Aktivitātei mācību procesā bija būtiska loma K. Zariņa ātrai mākslinieciskai izaugsmei. Aktivitāte ir cilvēka darbīgums. Darbīguma mērķtiecība un intensitātes pakāpe ir galvenais cilvēka panākumu faktors.
 - Profesionālas, individuāli atbilstošas vokālās tehnikas apguve. K. Zariņš jau no savu dziedāšanas gaitu sākuma posma ir centies atrast sev piemērotāko vokālo tehniku, rūpīgi pašvērtējot vokālo pedagoģu piedāvātās tehnikas ietekmi uz savu balsi. Tādējādi K. Zariņš apguva dziedāšanu pie labākajiem Latvijas pedagoģiem un

atrada ceļu pie sev vispiemērotākā pasniedzēja, bulgāru profesora I. Josifova.

- Teorijas un prakses vienotība. Īpaša nozīme mācību procesā bija aktīvai koncertēšanai. Kā liecina K. Zariņa radošās dienasgrāmatas, katrs apgūtais skaņdarbs tūlīt pat tika iekļauts koncertprogrammās un neskaitāmas reizes atskaņots publikas priekšā, tādējādi gūstot atgriezenisko saiti.
- Refleksija. Sistemātiska un precīza savas mākslinieciskās darbības atspoguļošana radošajās dienasgrāmatās visa mūža garumā. Tas liecina, ka K. Zariņš rūpīgi analizēja katru savu uzstāšanos, pārdomāja gūto pieredzi un izdarīja nepieciešamos secinājumus turpmākajai darbībai.

Pedagoģiskie līdzekļi šajā posmā izriet no studiju procesa LVK profesionālu pedagoģu vadībā, koncertprakses un pašattīstības vadības.

4. Profesionālā mākslinieciskā un pedagoģiskā darbība.

- Darbs LNO, viesizrādes, koncertdarbība, radio un TV ieraksti, ko atspoguļo mākslinieka radošās darbības dienasgrāmatas, mūzikas kritika, Latvijas Radio un TV arhīvu materiāli.
- Sadarbība ar kolēģiem, diriģentiem, režisoriem ir būtiska K. Zariņa skatuviskās ilgdziedāšanas veidošanās komponente, kurai pateicoties ir veidojusies radoši atbalstoša vide un pozitīva, personību bagātinoša mākslinieciska mijiedarbība sadarbībā.
- Pedagoģiskais darbs JVLMA. Darbs ar studentiem veicināja radošus profesionālus meklējumus vokālās balss attīstībā. Atrašanās akadēmiskā vidē veidoja sadarbību un pieredzes apmaiņu ar citiem pedagoģiem.
- Nepārtraukta mērķtiecīga pašattīstības vadība ir galvenā K. Zariņa ilgdziedāšanas komponente, kas caurvij visu K. Zariņa dzīves darbību. Dzīves mērķis ir pašattīstība. Izkopt līdz pilnīgumam paša dabu – lūk, kāpēc mēs dzīvojam uz zemes (Vailds, 1976). Poētiskais Oskara Vailda skatījums ir guvis reālu piepildījumu Kārļa Zariņa radošajā darbībā, kurā dabas dots vokālais potenciāls tika izkopts līdz pilnībai un pelnīti var tikt dēvēts par ilgdziedāšanas fenomenu.

Šie pedagoģiskie līdzekļi izriet no darba procesa LNO (mēģinājumu process augsti kvalificētu diriģentu un režisoru vadībā), koncertprakses, profesionāli attīstošu principu izstrāde un iegūtā pieredze pedagoģiskajā darbībā kā arī pašpilnveide.

Promocijas darba rezultātā iegūtās teorētiskās atziņas, balstoties uz K. Zariņa dzīves gājuma un tā vadlīniju izstrādātajām teorijām kā arī mākslinieka radošo dzīves darbību, ir vērtīgs ieguldījums Latvijas vokālās mūzikas pedagogijā.

Pētījuma rezultātu aprobācija

Pētījuma rezultāti aprobēti publikācijās recenzētos zinātniskos izdevumos Latvijā un ārzemēs:

1. Krīgere, Z. (2009). The factor of teacher's activity in life-long stage singing. *Mokytoju rengimas XXI amžiuje: pokyčiai ir perspektyvos VI, VII tarptautinēs mokslinēs konferencijās medžiaga*. Šiaulių universitetas, p. 199 – 203 (ISBN 978-9986-38-993-4)
2. Krīgere, Z. (2009). Skatuviskās ilgdziedāšanas fenomena analīze. *RPIVA IV Jauno zinātnieku konference 2008. Teorija praksei mūsdienī sabiedrības izglītībā*. Rakstu krājums. Rīga: Tipogrāfija "ULMA", 104 – 111 lpp. (ISBN 978-9984-9903-7-8)
3. Krīgere, Z. (2012). Stresa noturīgums un emocionālā stabilitāte kā skatuviskās ilgdziedāšanas priekšnoteikums. *VII Jauno zinātnieku konference 2011*. Rakstu krājums. Rīga: Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, 58 - 62 lpp. (ISBN 978-9934-503-15-3)
4. Krīgere, Z. (2012). Individualizētas pieejas jauniešiem nozīme vokālā etalona izvēlē dziedāšanas mācību procesā. *Māksla un mūzika kultūras diskursā, I starptautiskās zinātniski praktiskās konferences materiāli*. Rēzekne: RA Izdevniecība, 100 - 105 lpp. (ISBN 978-9984-44-108-5)
5. Krīgere, Z. (2014). Latvijas Nacionālās operas solista Kārļa Zariņa ilgdziedāšanas fenomēns. *Māksla un mūzika kultūras diskursā, III starptautiskās zinātniski praktiskās konferences materiāli*. Rēzekne: RA Izdevniecība, 127 – 137 lpp. (ISBN 978-9984-44-147-4)

Pētījuma rezultāti aprobēti, referējot starptautiskajās konferencēs Latvijā un ārzemēs:

1. Referāts „Skatuviskās ilgdziedāšanas fenomena analīze”. RPIVA IV Starptautiskajā Jauno zinātnieku konferencē, 2008.
2. Referāts *The factor of teacher's activity in life-long stage singing* Šauļu universitātes Starptautiskajā konferencē Lietuvā, 2008.
3. Referāts *Stresa noturīgums un emocionālā stabilitāte kā skatuviskās ilgdziedāšanas priekšnoteikums*. RPIVA Starptautiskajā jauno zinātnieku konferencē, 2011.
4. Referāts *Individualizētas pieejas jauniešiem nozīme vokālā etalona izvēlē dziedāšanas mācību procesā*. Rēzeknes Augstskolas I Starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē, 2012.
5. Referāts *Vokālais etalons*. European voice teachers association - Latvijas dziedāšanas skolotāju asociācijas (EVTA.LV – LDSA) 7. Starptautiskajā konferencē Rīgā, 2014.
6. Referāts *Latvijas Nacionālās operas solista Kārļa Zariņa ilgdziedāšanas fenomēns*. XI Starptautiskā vokālā meistarklase Ventspilī, 2014.

Pētījuma rezultāti aprobēti meistarklasēs akadēmiskajā dziedāšanā

1. Vokālā meistarklase Kauņas Mūzikas akadēmijā (Lietuva), 08.11.2013.
2. Vokālā meistarklase Viļņas Teātra un Mūzikas akadēmijā (Lietuva), 24.-26.03.2014.
3. Vokālā meistarklase XI Starptautiskajā meistarklasē Ventspilī, 27.07. – 01.08.2014.

Pateicība

Vēlos sirsnīgi pateikties:

promocijas darba zinātniskajai vadītājai profesorei *Dr.paed. Mārai Marnauzai* par lielo ieguldījumu darba tapšanā un tā vadīšanā,

promocijas darba recenzentiem, it īpaši profesorei *Dr.paed. Ausmai Šponai*, kura recenzējusi promocijas darbu visā tā tapšanas gaitā,

RPIVA Pedagoģijas doktora studiju programmas profesoriem, studiju biedriem – īpaši Gintai Pētersonei un darba kolēģiem JVLMA un LNO par vērtīgajiem padomiem,

LNO solistam, profesoram Kārlim Zariņam par ilgajām stundām, kuras pavadītas daloties savās atmiņās un darba pieredzē,

LNO foniatram Dinam Sumeragam par iespēju izmantot viņa pētījumu rezultātus,

dizaina māksliniecei Daigai Brinkmanei par pētījuma rezultātu vizuālo atveidojumu,

Līgai Sadovičai un Edgaram Skarbulim par palīdzību zinātnisko materiālu atlases un korekcijas darbos,

JVLMA docentam Tomam Ostrovskim par darbu, kas ieguldīts disertācijas tulkošanā.

Izsaku vislielāko pateicību savam vīram Pēterim Krīgeram, meitai Laimai Krīgerei par atbalstu, pacietību un neatsveramo palīdzību promocijas darba ilgajā tapšanas gaitā un manai mammai Olgai Arulei par daudzajām ikdienas rūpēm, kuras viņa ir uzņēmusies manā labā.

Riga Teacher Training and Education Management
Academy

Faculty of Pedagogy

Zigrīda Krīgere

**PEDAGOGICAL MEANS THAT FACILITATE
THE LIFE-LONG STAGE SINGING
PHENOMENON OF THE OPERA SOLOIST
KĀRLIS ZARIŅŠ**

The Summary of the Promotion Work to be awarded a doctoral
degree in Pedagogy, Subfield of Music Pedagogy

Riga, 2014

The doctoral dissertation has been produced at the Riga Teacher Training and Educational Management Academy (RTTEMA), Faculty of Pedagogy from 2009 to 2013

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Project of the European Social fund No 2011/0046/1DP/1.1.2.1.2/IPIA/VIAA/009
“Donation for the studies at (RTTEMA) for the academic study programme PEDAGOGY”

Structure of the work: Doctoral dissertation in 2 parts

Research Supervisor

Professor of the Riga Teacher Training and Educational Management Academy
prof. *Dr.paed.* **Māra Marnauza**

Reviewers

Daugavpils University professor *Dr.paed.* **Jeļena Davidova**
Leading researcher of the Rezekne Higher Education Institution Personality
Socialization research Institute *Dr.paed.* **Marina Marčēnoka**
Riga Teacher Training and Educational Management Academy professor
Dr.habil.paed. **Ausma Špona**

Doctoral dissertation defense will take place at

Riga Teacher Training and Educational Management Academy
Promotion Council in Pedagogy, open sitting
On November 27, 2014 at 12.00pm

The doctoral dissertation and its summary can be found at the

RTTEMA library Imantas 7. linija 1
APEM Chairman of the Promotion Council in Pedagogy
APEM professor *Dr.paed.* **Inese Jurgena**

ISBN 978-9934-503-23-8

©RTTMA, 2014
© Zigrīda Krīgere, 2014

General Description of the Doctoral Thesis

In science we often encounter the concept of human being as the greatest value and purpose of social development. The career paths of creative people and their fruitful professional lives merit comprehensive scientific research. Considering the long period of preparation and the limited opportunities to apply specific professional knowledge in other professions, the choice of opera singer's career path can become a burden to both the specific individual and to the social support services of the state. Therefore, research into the parameters and maintenance of professional qualities is beneficial to the whole society.

Each remarkable innovation in arts is connected to an extraordinary personality of the given period of time, the uniqueness of his/her skills and the ability to surprise with creative work and to perceive common things in an entirely different way. Through research these unique qualities can be scientifically analysed and the resulting data can be incorporated into the theories and methods of vocal pedagogy, as well as applied while educating the young generation of singers. Personal experience, acquired through creative work and approbated in long-term pedagogic practice, is especially valuable. In Latvian art the most prominent example of life-long singing on stage is Kārlis Zariņš – the soloist of the Latvian National Opera (LNO) and the *emeritus* professor of Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music (JVLMA). His creative life spans nearly five decades (49 years) – during this time he has appeared in 53 striking opera roles, performed in more than 30 various large-scale compositions and in a rich variety of chamber music repertoire with total duration of 125 hours. It should be noted that the repertoire of Kārlis Zariņš contains the majority of solo songs written by Latvian composers for tenor voice.

For good reasons K. Zariņš is considered to represent the life-long singing phenomenon, therefore research into his life has unique significance and is focal to the topic of this doctoral thesis: “Pedagogical Means That Facilitate the Life-Long Stage Singing Phenomenon of the Opera Soloist Kārlis Zariņš”.

Research object: the creative life of Kārlis Zariņš.

Research subject: the life-long singing phenomenon of Kārlis Zariņš.

Goal: to analyse the pedagogical means that have facilitated the emergence of the life-long singing phenomenon of Kārlis Zariņš, uncovering the artistic and pedagogic values inherent to his activities.

Hypothesis: the development process of the life-long singing phenomenon of Kārlis Zariņš has taken place throughout his creative life,

- if the components of life-long singing – inherited natural gifts (anatomical and physiological) as well as purposeful, creative artistic and pedagogic activities have undergone unified and balanced development;
- if purposeful engagement in professional activities has occurred during early childhood and has been supported by parents and teachers;
- if the professional career in music has facilitated the development of positive outlook towards people, culture and life;
- if the methods employed during the professional career adhere to the principles of healthy, high quality singing.

Objectives:

5. To research the theoretical aspects of the life-long singing phenomenon;
6. To analyse the anatomic structure of the artist's voice apparatus, the physiology of its operation and to evaluate the social and pedagogical factors that influence the life-long singing.
7. To analyse and systemize the pedagogical means and the structure of Kārlis Zariņš' life-long singing phenomenon development within the framework of his life.
8. To research the artist's pedagogical principles of dramatic and vocally-technical interpretation and preparation of operatic roles.

Research methods

Theoretical:

4. The dialectic method in life-long singing phenomenon research is applied to categorize the pedagogical means on general methodological and scientific levels, as required by the topic and nature of this doctoral thesis.
5. The method of qualitative analysis is employed:
 - to analyse pedagogical, psychological, medical, and musicological literature, vocal teaching methods and materials generated by previous research activities in the field;
 - to perform content analysis of historical sources – archive materials and periodicals.
6. Modelling.

Empirical:

3. Methods of data acquisition:
 - partially structured interviews as a source of information on pedagogical means that have influenced the creative life;
 - structured interviews providing information on the main framework of creative life;
 - content analysis of the creative work process and results;
 - biographical method, analysis of diaries;
 - observation of artistic and pedagogical activities.
4. Methods of data processing:
 - comprehension, interpretation, statistical analysis and visualisation of texts.

The methodological and theoretical basis of research consists of:

7. The phenomenological approach – evaluation of a remarkable person's life from the perspective of culture-history heritage and justification of the research necessity with the aim of comprehending the current issues in the selected field. The phenomenological direction of philosophy, developed by E. Husserl addresses the phenomenon of the discovery of personal uniqueness, manifested in person's feelings, perceptions and experiences (Husserl, 1962).
8. The humanist approach to pedagogical activities – activities that bear personal significance are tools for the development of social and personal relationships, depending on the person's need for attention and positive attitude (Vigotsky, 2002), (Леонтьев, 1975, 1994), (Tenorth, Tippelt, 2007), (Gudjons, 2007), (Špona, 2006), (Maslow, 2006), (Koç, 1999).
9. The existentialist approach to personality, focusing main attention on the purpose of human existence and the individual's relationship with life and freedom of will. The existence of human being is like a sketch being immersed into the surrounding world in order to find its true self. (Heidegger, 1927). Jean-Paul Sartre – the founder of existentialism as world-view and his significant notion of the man that is born to be free (Sartre, 1943).
10. The holistic approach – with emphasis on the unity of the physical and mental components, man as an indivisible whole, acting through the combination of knowledge, skills and abilities. J.K. Smuts – the individual is in harmony with himself when he purposefully moves towards his goal (Smuts, 1973), J. Chapman – emphasizes that the

singing process involves the whole being (i.e. body, mind, spirit, emotions and voice). She further elaborates that the holistic singing holds great potential as a singing method (Chapman, 2006). One of the first Latvian voice teachers Tālis Matīss proposes that the singing process should involve the whole person, thereby supporting the holistic approach to vocal arts (Matīss, 1977).

11. The theory of individual's creative development – Carl Rodgers, renowned for his conception of “me”, the basis of personality, as well as his personality-centred psychotherapy. He in great detail addresses the issue of personal self-esteem and believes that man can attain his goals if he assumes a positive attitude towards himself, possesses high self-esteem and self-confidence. (Rogers, 1959). Research into the creativity of human intelligence (Bereiter; Scardamalia, 1993), (James March, 1999), (Csikszentmihalyi, 1997).
12. Theory of life-long singing – (Miller, 1986), (*Bengtson–Opitz, 2008*), (MacLaughlin Garbes, 2009), (*Linville, 2004*), (Sataloff, 1987), (Sundberg, 1989).

Scientific novelty

The definition of life-long singing is devised. The structure of life-long singing phenomenon within artist's life is uncovered and subjected to theoretical analysis. For the first time the vocal phenomenon of K. Zariņš is researched, unveiling the key aspects of life-long singing, the factors that stimulate or hinder their development, as well as the pedagogical means of life-long singing phenomenon development process. A pedagogical model of Kārlis Zariņš life-long singing phenomenon development is established.

Practical significance of the doctoral thesis

The doctoral thesis will serve as a basis for an upcoming monograph on the development of Kārlis Zariņš life-long singing phenomenon and his artistic work, thereby not only creating a valuable contribution to the Latvian vocal music history and pedagogy, but also a useful source of information for young singers, as well as students and teachers of the vocal art. The theoretical conclusions derived from the doctoral thesis will be applied in the professional bachelor's study programme *Academic Singing* and the postgraduate study programme *Opera Singing / Chamber Singing* at Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music.

Structure of the doctoral thesis

The doctoral thesis consists of an introduction, two chapters, conclusion, list of bibliographic references (181 items), other sources – 8 partially structured interviews, K. Zariņš' diaries of creative work and a recording of A. Antoņenko's meeting with the singing students of JVLMA, collection of Kārlis Zariņš' audio recordings from the archives of the Latvian Radio Funds. The doctoral thesis has 10 appendices. The research results are reflected in 9 figures and 3 tables.

Thesis to be defended:

5. The life-long stage singing phenomenon definition applies to singers, whose voices for an unusually long period of time - considerably longer than the average natural voice-aging statistics indicate - retain the characteristic permanence, timbre freshness and endurance of young and adult voices.
6. The diversity of content and stylistics, as well as the technical difficulty of Kārlis Zariņš' opera roles have created the necessity for regular, daily practice work, which in turn has facilitated the emergence of the life-long singing phenomenon and continuous creative and artistic development.
7. The features of creative individual's lifetime and creative work must be viewed as a combination of natural gifts, purposefulness of professional activities and influence of social environment. The comprehension of the life-long singing phenomenon of Kārlis Zariņš in vocal pedagogy combines the anatomic formation and physiological development of the voice apparatus with purposeful, intensive and continuous artistic singing within socially beneficial environment.
8. The pedagogical means of Kārlis Zariņš' life-long singing phenomenon development: interest in singing since early childhood years, balanced development of physical, psychological (intellect, emotions, willpower), and social aspects of personality, outlook focused on positive values (within oneself, people, work, national and international cultures), study process, creative professional and pedagogical activities – combination of the aforementioned elements have ensured the high and constant professional mastery of the opera soloist.

Content of Doctoral Thesis

The 1st part of the chapter *The Understanding of the Life-long Singing Phenomenon in Vocal Pedagogy* begins with the analysis of 1.1 *Theoretical Basis for the Life-long Singing Phenomenon Research*. The approach to the process of the life-long singing phenomenon research is based on philosophy, humanist psychology and pedagogy.

Singing is amongst the activities that people, depending on their goals, may devote various periods of active life to. Professional singing is usually associated with a comparatively long period of active life that includes singing studies and the subsequent professional work. The life-long singing phenomenon addressed in this doctoral thesis deals with an extremely long time period, spanning the whole life of an individual, therefore it is analysed in context of the entirety of individual's life events.

The research into a *curriculum vitae* of an individual or the biographical research became popular in Northern America in 1920-1930. This type of research is especially significant during the periods of society transformations, hence it is also relevant in the contemporary Latvia.

The notion of a wholesome personality and the concept of its development during the 20th century was developed by the representatives of humanist psychology. They postulated the principle that the individual itself should not be shaped – instead, an environment should be created for free development and unhindered personal growth, therefore encouraging complete fulfilment of individual's creative potential (Rogers, 1995; Maslow, 2003). Representatives of humanist psychology introduced the notions of freedom, responsibility and human growth.

During the 1960ies the interest in subjective life history research was rekindled. Mihalyi Csikszentmihalyi addresses life history as a singular event of culture evolution. From the evolutionary point of view, life history is an inherent human contribution to the development of the planet Earth with all of its material and potential resources. (Csikszentmihalyi, 1997).

The process of life and its philosophical analysis suggested the idea of phenomenology and the research into person's subjective natural gifts, perceived as phenomena, i.e. analysable in the multitude of gift types (Gadamer, 1999).

In the research of K. Zariņš' life the concepts of subjectivist philosophies, hermeneutics and phenomenology bear methodological significance. The chosen theoretical approach substantiates the analysis of K. Zariņš' diary as a research element developed throughout individual's life.

The scientific analysis and evaluation of life history in current times is linked to the development of modern technologies, science, medicine and biology that significantly influence human beings of the present time but will also influence individuals in the future, enabling the passing of experience from generation to generation (Lipton, 2011).

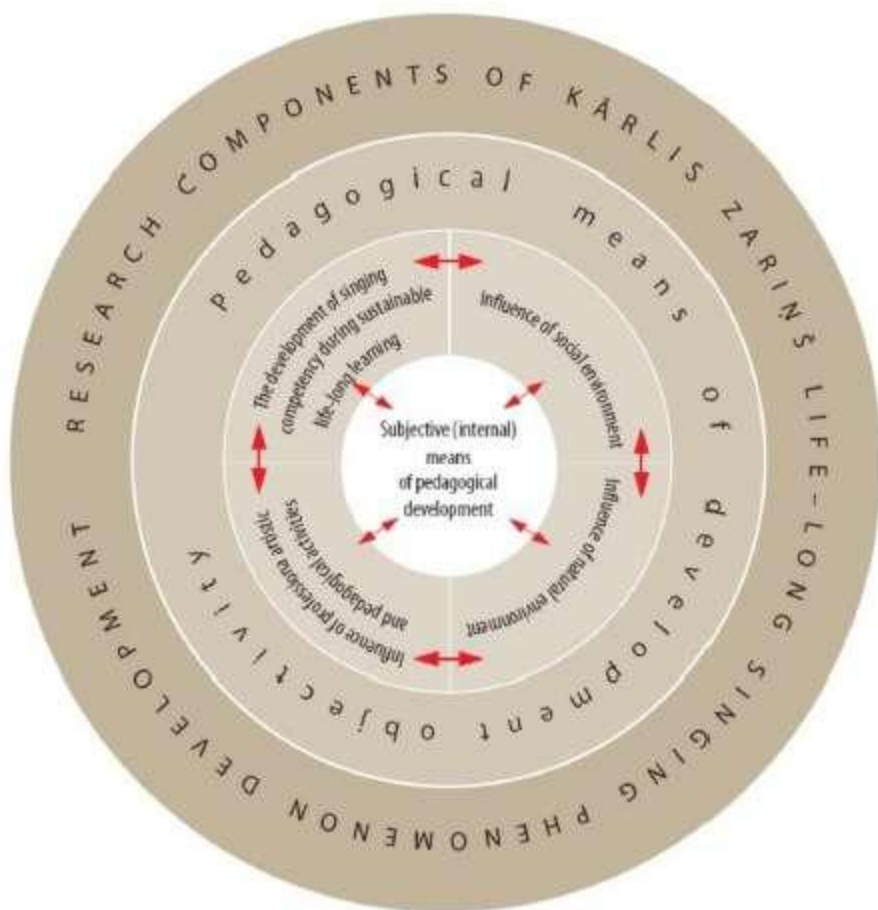
An individual life can be analysed through the prism of holistic methodology. The holists believe that the whole is greater than the sum of its parts. In vocal art the skills acquired in a holistic manner on their highest level of development ensure complete creative freedom. It manifests in artistically exceptionally vivid and authentic acts that we sometimes call brilliant or genius – these acts reveal new, as yet unrealized paths of further development.

The biographical research method applied in this thesis was selected as the most suitable for comprehensive analysis of the pedagogical means of creative personality development.

“Only the biographical method can address the whole life of a person and reveal the connections between the person's life history and social history” (Bela – Krūmiņa, 2004, 15).

The biographical method enables tracking of life situations that define a person as creative individual whose characteristics correspond to M. Csikszentmihalyi's theory of creativity and the definitions of the four factors that facilitate creativity. The first factor is the genetic inheritance. M. Csikszentmihalyi believes that a person with the absolute pitch will be more successful in music and this success will in turn stimulate further interest and practice, thereby enabling easier emergence of new, innovative ideas. However, genetically inherited gifts are not viewed as compulsory - M. Csikszentmihalyi emphasizes, that the main, indispensable factor is the interest in the chosen field of activity or object. Opportunities to work in the selected field of interest are also not compulsory but can be beneficial. The fourth factor is the access to individuals working in the selected field. (Csikszentmihalyi, 1997).

Figure 1. Research components of Kārlis Zariņš' life-long singing phenomenon development.

In the research a model of K. Zariņš' life-long singing phenomenon development is devised: the influences of external circumstances and activities, as well as the subjective components of internal work in their unity have facilitated the emergence of the life-long singing phenomenon. (Figure 1).

The philosopher and teacher V.B. Ezhelenko describes “means” as a category of philosophy, which within the dialectics of reality are viewed as objects or activities that correspond to the goal, expected to be achieved through these means (Ежеле́нко, 2001).

The pedagogical means are related to the facilitation of person's and personality's development. They are applied to pedagogical processes and to life activities, guiding people towards the accomplishment of educational and personal growth objectives. Pedagogical means are objects, products and occurrences of material and spiritual life, used to develop the individual potentials of growing and matured personalities. In pedagogical and collaborative activities the means exist as objective components, beneficial to the achievement of defined goals in education and upbringing. The influence of objective (external) pedagogical means is always tied to the personality's subjective (mental or internal) components. (ЕЖЕЛЕНКО, 2001).

The doctoral thesis utilizes the form of structured interview that is recognized as a valid form of self-evaluation of a creative personality. D. Kaneman acknowledges the importance of recollections of past events and acquired experiences in the processes of personality analysis.

The thesis reveals that the life-long singing phenomenon equals the singer's ability to retain (for a considerably longer period than the average natural voice-aging statistics would indicate) the timbre quality and diapason of voice, as well as the potential of technical and dynamic virtuosity.

The sub-chapter **1.1.1. Concept of Natural Voice Aging** scientifically analyses the problem of voice deterioration over lifetime – a significant issue in the field of vocal pedagogy. The changes related to this phenomenon have been thoroughly researched in the fields of medicine and physiology, leading to the conclusion that the voice aging is related to the general aging of the organism and lowering of hormone levels that cause the following voice aging symptoms: lowering of larynx muscle tone causes incomplete closing of vocal cords, increased dryness of skin and mucous membranes cause insufficient moistening of vocal cords and lower elasticity of mucous membranes in top resonators. The changes in standing posture caused by ageing also influence the quality of voice and life-long singing. Therefore, keeping oneself in good physical shape is an important prerequisite for life-long stage singing.

The research proves that the life-long singing is influenced by the singer's psychological stability within the stressful opera environment – it also ensures the singer's ability to adapt to the collective and to sustain collegial, friendly or at least neutral relationships.

The phoniatrist of the LNO D. Sumerags evaluated the anatomic and physiological voice apparatus of K. Zariņš life-long singing phenomenon. It was discovered that K. Zariņš utilizes all resonators – both in the chest and in the head. The artist uses a combined model of sound production, where both sets of resonators are active. Furthermore, he uses his whole body and all its resonating cavities. He possesses a perfect breathing technique. And most interestingly – Zariņš has not developed a gap between his vocal cords during phonation, characteristic to the singers of his age. During the adult years, Kārlis Zariņš has greatly overdeveloped his sub-cordal muscles - this currently produces unexpected positive results (from interview with D. Sumerags, 25.09.2007).

The research confirms that constant, diligent care for the quality of sound should be practiced always - regardless of the level of development or maturity (Miller, 2008).

The doctoral thesis also analyses **1.1.2. Risks of Premature Voice Aging**

The analysis of scientific literature and pedagogical observations testify that the development and longevity of vocal abilities require solid foundations that should be laid during early childhood. We can only fantasize about preparing a child for a singer's career while it is still in its mother's womb, but we can follow and encourage the development of child's sensory abilities in accordance with its age group.

During childhood correct and healthy voice development is significantly influenced by the child's emotional within family and at pre-school institutions.

Mistakes are most often made during the school age and puberty. It has been established that the outstanding children's voices comparatively often lose their vocal qualities after the voice brake, the most common cause being excessive and inadequate stressing of voice during the puberty-induced transformations, when larynx and vocal cords develop at a rapid rate. These changes have the greatest effect on boys' voices (Pedersen, 2008).

The vocal departments of higher professional musical education institutions in their practice continue the development of voice material that has been professionally trained at the previous levels of studies, however, mistakes made during the initial stages of pedagogical work must also be corrected.

Incorrect breathing technique is considered to be amongst the greatest problems, preventing the development of voice and resulting in its premature deterioration. Professional singing practice proves that incorrect voice support creates additional stress on the larynx and distorts the balance of the larynx muscles.

Unevenness of voice on the transitions between registers and non-rounded (uncovered) voice can result in dangerous overload of vocal cords that with time causes the so called "singers knots" or nodules.

Unopened throat during the singing process results in high larynx position, shallow breathing and inferior timbre quality. High larynx position in combination with unopened throat prevents the covering of voice during transitions and maintains unnecessary tension in the larynx muscles, leading to the exhaustion of vocal cords as well as voice tremolation, usually conceived as a sign of voice aging (Hines, 1982).

The balanced muscle functions necessary for vocal performance are facilitated by a balanced posture, but once the natural body balance is disturbed, unnecessary tensions appear and lead to fatigue and stress. Furthermore, incorrect stance can negatively affect the vital capacity of lungs, on which the singers ability to create long and full-bodied musical phrases depends.

The longevity of singing voice can also suffer from unprofessionally organized work within professional collectives. Insufficient workload results in lowered muscle tone and impaired voice endurance, whereas overload causes stress and fatigue of the organism.

The selection of unsuitable repertoire should be mentioned amongst the greatest risks to the life-long singing.

Careful work and regular, thorough analysis of one's performances during the whole creative life should be recognized as a significant factor for long-term preservation of the singing voice. Other causes of premature voice aging can be mentioned, including wrong regimen of sleep and rest, excessive use of alcohol and nicotine, common cold and viral illnesses, as well as poor general state of health.

The research process revealed that the stress resistance and emotional stability are compulsory prerequisites for long-term and high-quality work in the

opera singer's profession. Expansive and uncontrolled vocal sound is often related to early stages of vocal problems, although the first impact of such sound hits the listeners.

The research has led to a conclusion that the characteristic symptoms of voice aging can appear prematurely if wrong vocal technique is employed, inappropriate repertoire is selected, regular emotional stress is present, voice hygiene is ignored, or general health problems are affecting the voice condition. The issues of life-long singing should be researched systemically throughout all age groups, as problems that manifest and are not resolved during childhood will inevitably influence further development of voice, thereby diminishing the chances of high-quality life-long singing.

In chapter **1.2. The Development of Kārlis Zariņš Life-Long Singing Phenomenon** the external and internal pedagogical means have been addressed in detail. The sub-chapter **1.2.1 The Influence of Natural and Social Environment on the Development of Kārlis Zariņš' Musical Education and Sense of Musical Values** analyses the external means that influence the development.

The analysis of the social environment takes into account the traditions present in the Latvian cultural and social environment since the end of the 19th century, when the new Latvian intellectual elite and its system of values emerged, as well as the movement of social teachers, trained at the Latvian teachers' seminars. The social teachers provided the opportunity to the simple, impoverished young people to acquire basic education. They also demonstrated through themselves how education could provide the means to transcend the old, restricting environment of Latvia and to fit into the new intellectually active society. Importantly, all social teachers received great musical education, thereby creating a general belief that every well-educated person should also be musically trained – should master one or more musical instruments and control one's voice to be able to sing, at least in a choir. The childhood and early youth of Kārlis Zariņš was spent in an environment shaped by these ideas.

Upon analysis of Kārlis Zariņš' childhood, important facts of social life emerge that have influenced the development of his musicality. "Only in interaction with other people an individual gains his human nature... The personality is a project of the individual's socialization." (НОВИКОВ, 2010, 30) The socialization begins with the child's arrival into a family. The first communication and cooperation skills are acquired by a child in interaction with its mother, father,

brothers, sisters, grandparents and relatives. The family and relatives of Kārlis Zariņš have left a permanent effect on his life.

Kārlis Zariņš was born on July 6, 1930 at the Riga 1st City Hospital as the second child in the family of Kārlis (1905-1966) and Erna (1906-1993) Zariņš. Although the family members of Zariņš were not professional musicians, they recognized the value of music. His father played tuba in an amateur brass band and his mother had an expressive soprano voice. She held a firm view that their children should receive both general and musical education, therefore both Kārlis and his sister Skaidrīte were sent to study score reading with their uncle Jānis Zariņš, with whom Kārlis also studied violin performance and his sister – piano performance. J. Zariņš was a true enthusiast of music, a graduate of Viņneru Ernests Institute of Phonology and Music Pedagogy. He was an accomplished pianist and violinist. During the 1920-1930 he was a member of the Jelgava Symphony Orchestra, where he collaborated with such masters as Leonīds Viņners and Jānis Hunhens. The closest friend of Jānis Zariņš was the composer Pēteris Barisons (from an interview with K. Zariņš, 16.08.2007).

In an interview K. Zariņš revealed that the nature and countryside were especially dear to him - from the summers spent doing agricultural tasks at his relatives' forestry near Turaida, where for the first time he felt the desire to express himself in singing, to his own farm-stead, which he tended throughout his life. The picturesque and legendary scenery and rustic environment of Turaida, discovered during early childhood, not only encouraged a physically active and healthy lifestyle but also stimulated the development of artistic imagination and emotionality (from an interview with K. Zariņš, 09.09.2008).

During the research, the development of K. Zariņš' personality was compared to the theses of the Russian psychologist A. Golovina. She analyses the development of individual's inherent potential for empathy in socialization processes occurring in various age groups. The scientist emphasizes that this potential is determined by the totality of numerous factors – traditions of ethnic culture, emphatic development level in relationships between family members, intensity of child's communicative relations, and the size of his social circle. The development of empathic tendencies is also influenced by the upbringing environment. Research of this issue reveals that acute empathic experience depends on social and demographic factors of upbringing: from the number of individual's meaningful communicative relationships within family and from the

cultural traditions of the particular geographic region. The most empathic children are raised within environments of high emotional culture (Головина, 2004).

All the above mentioned factors inevitably shape the mind and create a system of values that is passed on to the next generation, defining not only the individual's familial values, but also the national cultural values that in their turn are fundamental to comprehensive understanding of regional culture.

The research reveals that significant data has been acquired through analysis of Kārlis Zariņš' family life as a social micro-environment – the data uncovers the effect of mutually interconnected factors on his physical development, biological nature, social relationships, mind-set and purpose of life. The research has resulted in a sufficiently precise model of procedural relationship influences (interiorization) of family environment on K. Zariņš' personality development during his childhood and youth. The sense of the value of music that emerged during this period was further developed by entering the circles of likeminded people and further honed within the environment of professional musical education under the leadership of professionally qualified tutors. The musical development of K. Zariņš was substantially aided by his genetic inheritance, therefore it is analysed in the context of the artist's life-long singing phenomenon development process.

The analysis in sub-chapter **1.2.2 Natural Gifts Beneficial to Professional Musical Education and Career of Kārlis Zariņš** reveals the innate preconditions that influenced the artist's life-long singing phenomenon development. The voice of Kārlis Zariņš has always been remarkably powerful, dynamic and rich in tone, never overwhelmed by even the largest orchestras. The pronounced head resonance that focuses in haymore cavities and frontal forehead resonators, adds metallic brightness to the sound, whereas the uncharacteristically large bronchial volume for a tenor voice ensures the timbre richness, characteristic to baritone. Just like his voice, the powerful body of Kārlis Zariņš is extremely well suited for opera roles. The powerfully-built individuals have much greater chances to develop powerful voice apparatus – well developed muscularity indicates diaphragm strength and power of muscle groups involved in the singing process. Large bones often also indicate large larynx, in which strong and sizeable vocal cords can develop. Also, great cheekbones, forehead and nasal bones provide greater resonating space or the so called *mask*. Large bodies are usually more characteristic anatomically to the owners of bass, not tenor voices, but the bright top register of K. Zariņš' voice convincingly indicates his voice type.

The memories of K. Zariņš reveal that his singing voice capabilities in lower registers were close to those of a baritone, but in exercises the voice was warmed-up to such extent that the E-flat of the second octave became possible, uncharacteristic to dramatic tenor voice. (from an interview with K. Zariņš, 16.08.2007).

This tenor voice limit is postulated by one of the most distinguished contemporary vocal teachers Richard Miller, who attributes it to the very lyrical tenor voices that are able to reach this maximum pitch more easily than the dramatic tenors. The opera tenors with their resonant C2 (“high C”) operate on a sound frequency that is close to their phonation limit. Nevertheless, some “light category” tenors that are not especially suited for opera singing, are able in quick, virtuosic passages to sing up to the D and even E-flat of the second octave (Miller, 1993).

Dins Sumerags has measured and described various physical parameters of K. Zariņš’ voice apparatus. His measurements reveal strong and long vocal chords, uncharacteristic to tenor voices and rather close in size to those of bass voices, however, the trachea, whilst being above average in volume, still fits the characteristic scale of tenor voices. “Nature has provided Zariņš with a great mass of vocal chords – both false and real vocal chords. His larynx is very large and at the same time, it could be said, filled with this vocal cord mass; its volume, however, is *tenoral* – small. Other tenors possess small larynx and small mass of vocal chords – if these tenors would sing the roles of Radames or other dramatic characters, the voice apparatus would be unable to cope. Like in body-building – if you are naturally well-built and large, you can succeed.” (from an interview with D. Sumerags, 25.09.2007).

The versatility of dynamic and timbral parameters of Kārlis Zariņš’ voice have enabled him to reflect in his opera roles a substantially larger range of emotions than an owner of a more lyrical voice could achieve. Undoubtedly, the timbre diversity is related to the emphatic abilities that enable more nuanced and sensitive characterization of role. The empathy has also helped K. Zariņš to create timbrally harmonic ensembles with diverse stage partners.

The musicality should be noted as the most important characteristic of a musician – when it is combined with subjective emotional experiences, a musical interpretation of great value and uniqueness can be created. The goal of music pedagogy is to support the individuality and to develop the musicality of a student.

The musicality of K. Zariņš, although fundamentally based on natural phrasing, has transcended the intuitive realm and is supplemented by deep understanding of style, epoch and character. Therefore the opera roles performed by the singer are not subject to accidental artistic luck and guarantee steady performances of high professional quality.

The highly developed ideomotorics should also be mentioned amongst the natural gifts of K. Zariņš, which, in combination with vivid imagination and empathic abilities, have created a combination of qualities that in vocal art is termed “vocal intuition”. The vocal intuition greatly facilitates the enrichment of singer’s repertoire in terms of styles and genres. Upon encountering unfamiliar musical material a singer with limited vocal intuition will likely degrade the previously mastered techniques or, fearing the unknown, will perform the new material in a habitual technique, remaining oblivious to the differences and the necessity to adapt the technique to the new task. Kārlis Zariņš greatly emphasizes the role of intuition in performing opera roles on stage.

The definition of vocal memory does not require particular separation from the common understanding of memory – in frames of this topic only the specific vocal genre should be kept in mind. Good memory is a clear advantage that enables singers to master greater repertoire within shorter period of time and reduces the unnecessary, damaging stress related to performances of a partially mastered musical material. The excellent memory has aided Kārlis Zariņš in preparation of different roles in different languages simultaneously and within limited time periods. Kārlis Zariņš has effortlessly mastered not only great amounts of musical material, but also foreign languages that he has encountered during his life. The artist is fluent in Russian, German and Bulgarian languages.

Kārlis Zariņš has always impressed his colleagues with the ability to sing with full force in rehearsals and even in concerts without prior warm-up. It should also be noted that the artist’s everyday speech is very resonant, well-articulated and physically supported. The elocution of Kārlis Zariņš and Pēteris Grāvelis at the Latvian National Opera has often served as a benchmark for the singers wishing to clearly and intelligibly convey the texts of the musical material to the audience. K. Zariņš has retained this quality throughout his creative life and it has also been recognized by music critics. For example, music critics with otherwise differing views after the 2000 production of the opera by Z. Liepiņš “From Rose and Blood” jointly praised the great sound of Kārlis Zariņš’ voice and the great clarity of his speech (Čakare, Dzene, Naumanis, Radzobe, Švāne, Zeltiņa, 2000).

The absolute pitch of Kārlis Zariņš is also a significant factor - it manifested during the early years of studies and enabled him to quickly master intonatively complex contemporary music repertoire.

The artist, though, throughout his life has relied more on his exceptional capacity for work than on his talent, saying that his way up the career ladder has not been easy. For example, in an interview with the journalist S. Raita he reveals that everything he has achieved has required 10 percent of talent and 90 percent of hard work. He admits, though, that luck has often stood by him. (Raita, 2006).

A conclusion is reached that the development of Kārlis Zariņš' singing talent and life-long singing phenomenon is based on the combined factors of genetic heredity and social as well as personal activity. The natural gifts, the social environment and the purposefulness of individual are indispensable prerequisites for professional excellence, especially in arts.

The second part of the doctoral thesis **Development of Mature Personality and Life-Long Singing Phenomenon in Kārlis Zariņš' Active Life** in chapter 2.1. **The Vocal Development of Kārlis Zariņš at the Latvian State Conservatory and in Plovdiv (Bulgaria)** establishes that theoretical definitions of personal maturity have been proposed by humanist psychologists A. Maslow (1999), E. Erikson, (1998), G. Allport (1960), and K. Jung, (2009). Maturity implies the development of an adult. It is amongst the most complex phenomena, occurring through interrelated processes of physical, intellectual, emotional, will-based and social development. During lifetime, the direction, intensity, character and quality of these processes change, reflecting in person's activities and behaviour. The cognition is amongst the main components of development – it defines the development of intellect, as well as content and purpose of the cognitive process. Within the psychological structure of individual's development the content of activities is very important – the connection between the chosen goals and motivation (purpose of action), the mastering and application of the means of activities, as well as the intensification of self-experience.

The process of personality development largely depends on social environment and its compatibility with individual's values, self-esteem and self-evaluation, fundamental to the enrichment of personal experiences. The lifelong development of personality can be analysed objectively as a genetically determined biological occurrence, as well as subjectively - as the development of a social being. Each person is unique, both in genetic build-up and in life

experience. Personality development consists of both evolutionary and revolutionary or situationally significant changes. The quantitative and qualitative transformations of personality can be perceived as changes in the level of maturity. For adults the psychological age in relation to maturity is important, i.e. individual's abilities to adapt to variable environments, characterized by comprehension, emotions and actions appropriate to these environments.

The psychological age is related to maturity. The psychologist G. Allport states that a happy person realizes his abilities, recognizes and accepts oneself objectively (Allport, 1960). His views are shared by A. Maslow, who adds that self-acceptance, constant development of potential and active mind are the key features of personal maturity (Maslow, 1999). Therefore the independent decision of K. Zariņš to enter the conservatory and to devote his life to singing can be perceived as a sign of maturity.

The acquisition of vocal technique under the leadership of highly professional tutors is amongst the crucial pillars of professional life-long singing. Upon entering the Latvian State Conservatory, Kārlis Zariņš entered the class of Osips Petrovskis: the singing teacher was familiar to him since his years of amateur singing. In two years he transferred to the vocal class of Aleksandrs Viļumanis. The opportunity to study with professor A. Viļumanis was undoubtedly very valuable, since at that time Viļumanis was not only the leading bass-baritone of the LNO but also a teacher with an excellent and versatile vocal teaching method, whose class also included the second great Latvian tenor Jānis Zābers.

The artistic development was also stimulated by the great faculty of the conservatory's Opera Class - conductors Leonīds Vīgners, Mendelis Bašs, directors Milda Brehmane-Štengele, Nikolajs Vasiļjevs, Felicita Ertnerē, Olga Bormane, Ērika Ferda.

The final honing of Kārlis Zariņš' vocal apparatus was accomplished by professor Ilya Yosifov in Plovdiv (Bulgaria). During this period the artist mastered and performed one of his key roles – the role of Radames in G. Verdi's "Aida".

The key to the vocal range of K. Zariņš was the mastering of correct voice covering method that should also be recognized as one of the most important voice protection mechanisms whilst singing in the top register.

Already perceiving himself as a potential singer, Kārlis Zariņš in dedicated workbooks scrupulously analysed all of his performances, tests and exams. Upon familiarizing oneself with these records, the researcher was stricken by the artist's belief in the correctness of his chosen path and his purposefulness, but mostly – by the colossal amount of work that the artist carried out in the very beginning of his study years. Countless concerts at schools, care homes, culture houses – everywhere, where there was a stage. The records prove that he performed almost daily, sometimes even several times per day. Each piece mastered at the conservatory was immediately incorporated into concert programmes and repeatedly performed on stage. Very systematic, purposeful approach and relentless self-evaluation turned into significant pedagogical means. In the case of Kārlis Zariņš the great stress on the vocal apparatus hardened the unusually strong sub-cordal musculature, rendering it resistant to the test of time. The stage experience and performance routines acquired at these concerts are also significant, conquering one of the most dangerous enemies of a singer – the performance stress and stage fever. The diverse repertoire, the active performing life on various stages and the fruitful collaboration with numerous stage partners prove the maturity of K. Zariņš during the period of studies.

A conclusion has been reached that the self-evaluation of K. Zariņš in his vocal development indicates artistic maturity and the ability to precisely and realistically perceive other artists and teachers, as well as to accept different views in arts. Already during his studies the artist developed such personal qualities as independence, open-mindedness and readiness to change and to evolve, that later became the main characteristics of K. Zariņš' personality. These characteristics clearly prove his purposefulness in arts, strong and healthy self-esteem, flexible mind and positive outlook.

The thesis proceeds to a combined analysis of **2.2 The Professional Activities of Kārlis Zariņš in Latvia and Abroad**. The analysis of **2.2.1 The Professional Artistic Work of Kārlis Zariņš** bears special significance in the research.

During his creative life the artist has performed 56 opera roles, 30 large-scale vocal compositions and numerous chamber music opuses, recorded at the Latvian Radio Funds. According to the materials of the Latvian Radio Archive, the name of Kārlis Zariņš is related to recordings of 125 hours, 51 minutes and 45 seconds in total duration. Both the quantity and the quality of these performances testify to the artist's professional maturity.

Whilst addressing the initial years of Kārlis Zariņš' creative career, a non-characteristic selection of opera roles becomes apparent, not confirming with the common worldwide practice: in this list only the first two roles – Triquet in P. Tchaikovsky's "Eugene Onegin" and the Messenger in G. Verdi's "Aida" – correspond to the beginner's and debutant's level. The subsequent roles without compromise require maximum dramatic saturation of voice, do not present comfortable lyrical parts to spare or test the voice, and do not offer comfortable limits of pitch or simplicity of language, style or epoch.

"When we hear him in Italian operas, we always remember that he studied in Bulgaria and acquired a singing technique that is related to the Italian one. But when Zariņš appears in Wagner's heroic roles that many vocalists consider uncomfortable and difficult in terms of balance with orchestra, etc. – it suddenly transpires that the Italian school or Zariņš excellently fits Siegmund, Tristan or Tannhauser and that these roles are very vivid, melodic and vocally comfortable. When Zariņš sings opuses of the 20th century – Shostakovich, Prokofiev, Mahler, Britten or Stravinsky – it turns out that even here, despite the peculiarities of melodic and harmonic language, polytonality, or complexity of rhythms that perplex so many opera singers – even here the vocal part is melodic in its way and no less expressive than in the 19th century operas." (Кенџсбепр, 1976, 37)

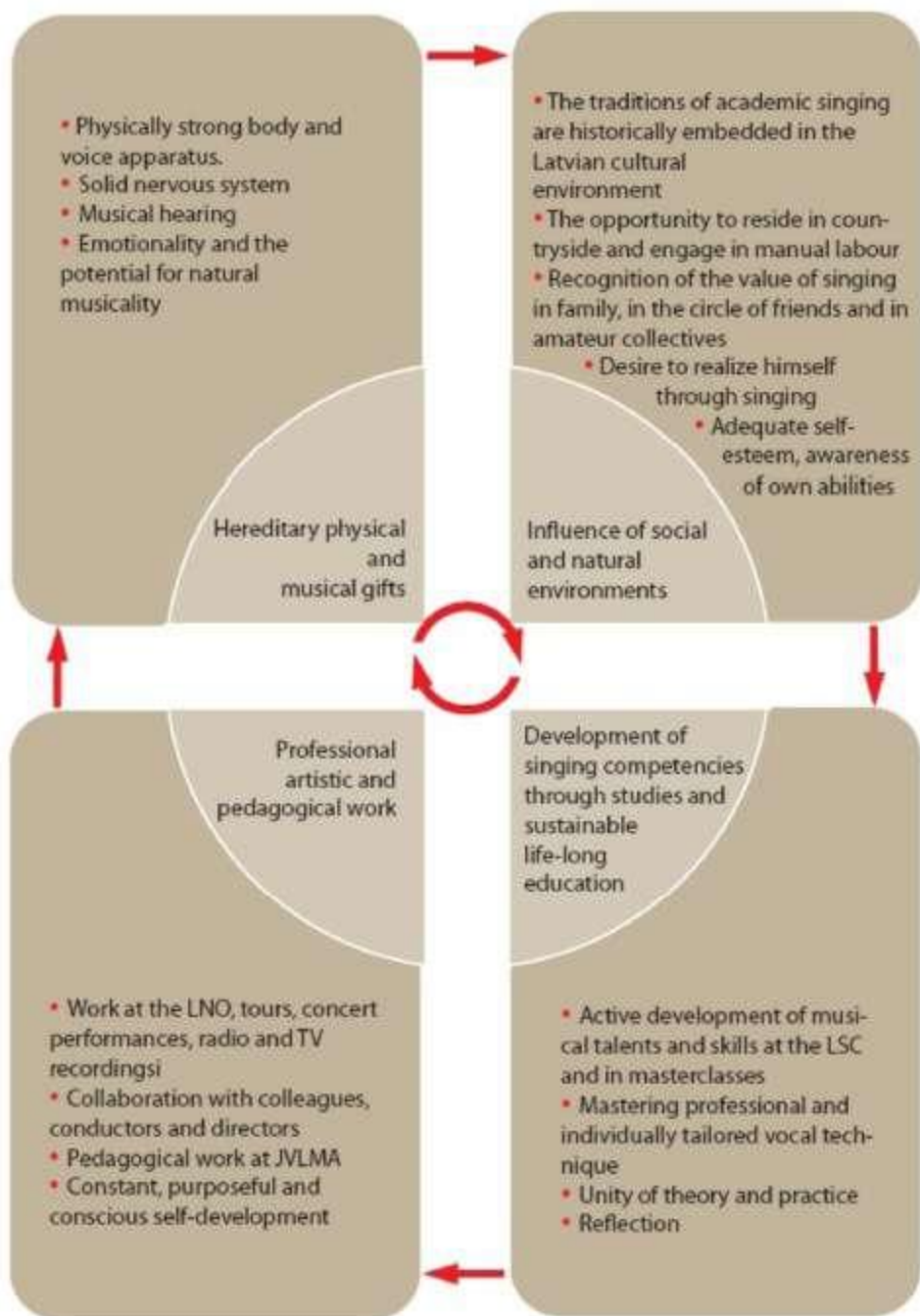
The research has led to the conclusion that the self-evaluation of K. Zariņš vocal development indicates artistic maturity and the ability to comprehensively and realistically perceive other artists and teachers, and to recognize diverse opinions in art. Already during the study years the artist developed such personal qualities as independence, openness, readiness to change and to evolve, that subsequently became the main characteristics of K. Zariņš. They clearly prove purposefulness in arts, strong and well developed self-esteem, flexible mind and positive outlook.

The research process into the pedagogical work reveals **2.2.2 The Principles of Kārlis Zariņš' Pedagogical Work**. These main conditions outline the professor's theoretical approach to the pedagogical work and to the development of young talents. The pedagogical work was an indispensable part of K. Zariņš' life; his teacher's career began in 1972 and ended in 2011. During this period he trained many singers, including opera soloists Jānis Sproģis, Aleksandrs Poļakovs, Ingus Pētersons, Romāns Poļisadovs, Zigrīda Krīgere, Antra Bigača-Jankava, Viesturs Vītols and many other artists, famous in the culture environment of Latvia. His former students always emphasize the professor's characteristically

active teaching method, in which he with his voice frequently demonstrated the desirable sound to the students, therefore actively engaging in diverse vocal repertoire. In his pedagogical work Kārlis Zariņš develops the fundament for high-quality life-long singing, based on holistic principles, cooperation, systematic training, natural approach, individualized teaching methods and sustainable learning outcomes.

The doctoral thesis is **Concluded** with a model of processes and content of the life-long singing phenomenon development of Kārlis Zariņš, defining four main components – social and natural environments, singing competencies, professional artistic and pedagogical work, and hereditary physical and musical gifts. The content of each main component of this model is open.

Figure 2. The model of processes and content of Kārlis Zariņš' life-long singing phenomenon development.

The content components reveal the process-based pedagogical means in the development of Kārlis Zariņš life-long singing phenomenon.

5. Hereditary physical and musical gifts.

- Physically strong body and voice apparatus. K. Zariņš has an inherently strong body and an atypically large larynx for a tenor voice with vocal cords equal in size to those of a bass voice, as well as great general volume of trachea and bronchial system. These parameters ensured the development of dynamic and timbrally rich voice.
- Solid nervous system, defined by the inherent temperament type. L.P. Krisin defines temperament as the sum of individual's mental features, characterized by the activity of his nervous system and manifesting through his interaction with the environment (*Крысин, 2008*). The stability of nervous system is often the key factor of the ability to conquer the stage-fever in long term and to successfully work in a public space.
- Musical hearing. R. Aiello believes that musical hearing like language is a common innate ability and can be actively developed (Aiello, 1994). The musical hearing of K. Zariņš is highly cultured and he has developed absolute pitch in childhood without any specific training. The absolute hearing ensured the artist's ability to effortlessly intonate and quickly master opuses of complex nature.
- Emotionality and the potential for natural musicality. The emotional perception and natural musicality characteristic to K. Zariņš are compulsory for convincing and communicative public performances. V. Myasishev and A. Gotsdiner believe that musicality as an aspect of personality is an inherited trait, while musical activity is a process (*Мяснищев, Готсдинер, 1976*).

Inherited physical and musical talents and gifts are influenced by prenatal upbringing as a pedagogical mean that facilitates the physical and mental health of individuals, as well as their emotional and musical development; however, the main role in this case is played by the optimal genetic heredity within family and the subsequent development of inherited abilities.

6. Influence of social and natural environments.

- The traditions of academic singing are historically embedded in the Latvian cultural environment. Since the declaration of Latvia's

independence in 1918 the Latvian National Opera is amongst the key symbols of culture.

- The opportunity to reside in countryside and engage in manual labour. The summers that K. Zariņš spent in rustic environment during his childhood and youth not only ensured a healthy and physically active lifestyle, but also provided emotional and organic contact with nature that later manifested in convincing interpretations of repertoire pieces.
- Recognition of the value of singing in family, in the circle of friends and in amateur collectives. The life of K. Zariņš demonstrates a successful combination of his own interest in singing, his family's support for the selected profession, as well as the circle of friends that mainly consisted of people with shared interests and values.
- Desire to realize himself through singing permeates the life of K. Zariņš – in countryside in childhood, at school, at friendly gatherings, with amateur collectives, at the Latvian State Conservatoire during studies and henceforth, as a professional soloist.
- Adequate self-esteem, awareness of own abilities. These abilities enabled K. Zariņš to recognize his true calling at an early age, to maintain faith in his abilities even during less successful periods of studies, and to select and prepare on the highest professional level the vocal repertoire of great difficulty.

The influence of social and natural environments is a pedagogical mean, which includes – development of the cultural environment and academic singing tradition in society, upbringing within family, vocational education, supportive family and social groups, development of proper attitude towards work and physical regimen, development of willpower and purposefulness, emotional education and development of senses (hearing, smell, touch, taste) through nature, development of empathy in contact with people and animals.

7. Development of singing competencies through studies and sustainable life-long education.
 - Active development of musical talents and skills at the Latvian State Conservatoire and in masterclasses. The proactivity of K. Zariņš during the study process was very beneficial for his rapid artistic development. Activity is the key process of development. The level

of activity's purposefulness and intensity is the main factor of success.

- Mastering professional and individually tailored vocal technique. Since the very beginning of his singing career, K. Zariņš has worked on developing a personalized vocal technique, carefully evaluating techniques offered by his vocal teachers and their influence on his voice. Thus K. Zariņš studied singing with the best Latvian teachers and eventually found his most appropriate tutor – the Bulgarian professor I. Yosifov.
- Unity of theory and practice. Active performing life had a special significance in the development process. The creative diaries of K. Zariņš testify that each composition he mastered was immediately included in concert programmes and repeatedly performed in front of various audiences, therefore ensuring a helpful feedback process.
- Reflection. Systematic and precise self-reflections on his own artistic activities in creative diaries throughout his life prove that K. Zariņš comprehensively analysed his every performance, reflected upon the acquired experiences and arrived at conclusions for further development.

The pedagogical means at this stage of life are derived from the study process under the leadership of the Latvian State Conservatoire tutors, concert practice and self-development management.

8. Professional artistic and pedagogical work.

- Work at the LNO, tours, concert performances, radio and TV recordings, reflected in the artist's creative diary, critical reviews and Latvian Radio and TV materials.
- Collaboration with colleagues, conductors and directors is an essential component of K. Zariņš life-long stage singing development, facilitating creatively supportive environment and positive, enriching artistic interaction and cooperation.
- Pedagogical work at JVLMA. The pedagogical work encouraged Kārlis Zariņš to professionally and creatively address the development of singing voice. The academic environment encouraged cooperation and experience-exchange with his fellow tutors.
- Constant, purposeful and conscious self-development is the main component of K. Zariņš life-long singing phenomenon that

manifests throughout his active life. "The aim of life is self-development. To realise one's nature perfectly-that is what each of us is here for." (Wilde, 1976). The poetic view of Oscar Wylde has found embodiment in the creative work of Kārlis Zariņš, where the natural potential is realized to its fullest extent and can be deservedly called a life-long singing phenomenon.

These pedagogical means are derived from the work process at the LNO (rehearsals under the leadership of highly qualified conductors and directors), concert practice, principles for professional development and experience acquired through pedagogic work, as well as self-development.

The theoretical conclusions arrived at during the preparation of the doctoral thesis, based on the life of K. Zariņš as well as theories derived from its structural framework and creativity, from a valuable contribution to the Latvian vocal pedagogy.

Approbation of Research Results

Research results have been approbated in articles in reviewed scientific periodicals in Latvia and abroad:

6. Krīgere, Z. (2009). The Factor of Teacher's Activity in Life-Long Stage Singing. *Mokymojo rengimas XXI amžiuje: pokyčiai ir perspektyvos VI, VII tarptautinės mokslinės konferencijos medžiaga*. Šiaulių universitetas, p. 199 – 203, (ISBN 978-9986-38-993-4)
7. Krīgere, Z. (2009). Analysis of Life-Long Singing Phenomenon. *RTTEMA IV International Conference of Young Scientists 2008. Theory for Practice in the Education of Contemporary Society*. Collection of articles. Riga: "ULMA" Publishing House, p.104 – 111 (ISBN 978-9984-9903-7-8)
8. Krīgere, Z. (2012). Stress Resistance and Emotional Stability as Preconditions for Life-Long Stage Singing. *VII Conference of Young Scientists 2011*. Collection of articles. Riga: Riga Teacher Training and Educational Management Academy, p.58 - 62 (ISBN 978-9934-503-15-3)
9. Krīgere, Z. (2012). The Significance of Individualised Approach to Youth in Choosing Vocal Benchmark in Singing Study Process. *Arts and Music in the Cultural Discourse. I International Scientific and Practical Conference Materials*. Rēzekne: RA Publishing House, p.100 - 105 (ISBN 978-9984-44-108-5)

10. Krīgere, Z. (2014). The Vocal Longevity Phenomenon of the Latvian National Opera Soloist Kārlis Zariņš. *Arts and Music in the Cultural Discourse, III International Scientific and Practical Conference Materials*. – Rēzekne: RA Publishing House, p.127 – 137 (ISBN 978-9984-44-147-4)

Research results have been approbated in presentations at international conferences in Latvia and abroad:

7. Paper “Analysis of Life-Long Stage Singing Phenomenon”. RTTEMA IV International Conference of Young Scientists, 2008.
8. Paper “The Factor of Teacher’s Activity in Life-Long Stage Singing” Siauliai University International Conference, Lithuania, 2008.
9. Paper “Stress Resistance and Emotional Stability as Preconditions to Life-Long Stage Singing”. RTTEMA International Conference of Young Scientists, 2011.
10. Paper “The Significance of Individualised Approach to Youth in Choosing Vocal Benchmark in Singing Study Process”, the 1st International Scientific and Practical Conference at Rēzekne University, 2012.
11. Paper “Vocal Benchmark”. The 7th International Conference of the European Voice Teachers’ Association – Latvian Voice Teachers’ Association (EVTA.LV – LDSA), Riga, 2014.
12. Paper: “The Life-Long Singing Phenomenon of the Latvian National Opera Soloist Kārlis Zariņš”. XI International Vocal Masterclass in Ventspils, 2014.

The research results have been approbated at international academic singing masterclasses:

4. Vocal masterclass at the Kaunas Academy of Music (Lithuania), 08.11.2013;
5. Vocal masterclass at the Vilnius Academy of Music and Theatre (Lithuania), 24. - 26.03.2014;
6. Vocal masterclass at the XI International Masterclasses in Ventspils (Latvia), 27.07. – 01.08.2014.

Acknowledgements:

I would like to express my sincere gratitude to:

The scientific advisor of the doctoral thesis *Dr.paed.* Māra Marnauza for her great contribution in preparation and structuring of the research work;

Reviewers of the doctoral thesis, especially *Dr.paed.* Ausma Špona, who reviewed the doctoral thesis throughout the period of preparation;

RTTEMA Professors, fellow students – especially Ginta Pētersone, and colleagues at JVLMA and LNO for their valuable advices;

The LNO soloist and professor Kārlis Zariņš for the long hours he spent sharing his memories and work experience;

The phoniatriest of the LNO Dins Sumerags for the permission to use the results of his research;

Design artist Daiga Brinkmane for the visual representation of the research results;

Līga Sadoviča and Edgars Skarbulis for their aid in selecting and correcting the scientific research materials;

Docent of JVLMA Toms Ostrovskis for the translation of materials related to the preparation of the doctoral thesis;

I would like to express my sincerest gratitude to my husband Pēteris Krīgers and daughter Laima Krīgere for their support, patience and invaluable help during the long period of thesis preparation, as well as to my mother Olga Arule for the multitude of daily responsibilities in which she has supported me.